

**REAKTIES
EN
KOMMENTAREN
OP HET
RAPPORT
„GASTARBEID
EN
KAPITAAL”**

UITGAVE:
SOCIALISTIESE PARTIJ

Onze visie op reakties

De brochure „Gastarbeid en Kapitaal” heeft heel wat reakties opgeroepen. Wij zullen proberen onze visie te geven op deze reakties en proberen enige misverstanden uit de wereld te helpen.

Vragen die ongeveer op hetzelfde neerkomen, zullen we steeds in blokjes beantwoorden. Uit de beantwoording kan men opmaken over welk soort vragen het dan gaat.

Allereerst zullen wij vermelden waar de brochure niet over gaat, omdat er nogal wat vragen en kritieken binnen zijn gekomen over dingen die niet in de brochure zijn behandeld.

De brochure heeft als titel „Gastarbeid en Kapitaal” en gaat dan ook uitsluitend over „gastarbeid” en „kapitaal”. Dus niet over de staatsvorm in Turkije en Marokko. Niet over onze zienswijze op Janmaat en zijn Centruumpartij. Niet over de rol van de Nederlandse arbeidersklasse in de 19e en 20e eeuw en ook niet over het fascisme en wat daar allemaal onder gerekend „moet” worden, dus ook niet over de Grijsse Wolven en Amicales. Ook handelt de brochure niet over diskriminatie en wat daar allemaal onder gerekend „moet” worden. Ook gaat onze brochure niet over buitenlandse arbeiders die uit EG-landen afkomstig zijn, ook niet over mensen die uit Suriname of van de Antillen afkomstig zijn en ook niet over politieke vluchtelingen. Ook gaat deze brochure niet over crisis, woningnood of concentratiebeleid. En ook niet over de ideologie van verschillende godsdiensten. Bovendien gaat onze brochure niet over wat er allemaal aan bewustzijn zou moeten veranderen bij Nederlanders en buitenlanders om tot een leefbaar geheel te komen. Ook schrijven wij in deze brochure niet over de rijke en arme landen in de wereld. Kortom, deze brochure gaat wél over het verschijnsel gastarbeid in Nederland, hoe dat gebruikt wordt door het kapitalisme en wat de gevolgen daarvan zijn.

Konkreet voorstel

Wat sommigen ons kwalijk hebben genomen is het feit dat wij konklusies hebben getrokken uit ons onderzoek en wel „dat het van het grootste belang is de vlees-noch-vis-situatie waarin de in onze brochure beschreven buitenlandse arbeiders zitten, om te zetten in een toestand waarvan iedereen weet wie en wat hij is.” Maar wij komen ook met een konkreet voorstel dat luidt: „óf na verloop van een aantal jaren — wij denken aan twee jaar — de Nederlandse nationaliteit aannemen, óf na verloop van de bovengenoemde tijd terugkeren naar het vaderland. Voor de mensen die op vrijwillige basis terugkeren, moet een dusdanige regeling worden getroffen dat het mogelijk wordt om in eigen land weer een bestaan op te bouwen.”

Waarom de Nederlandse nationaliteit?

Eerst over de Nederlandse nationaliteit aannemen. Mensen die zeggen dat ze „internationaal” denken,

verwijten ons dat dit standpunt „nationalisties” is. Wij bedoelen met dit standpunt uitsluitend en alleen: Als je de Nederlandse nationaliteit aanneemt, heb je alle in Nederland geldende rechten en plichten. Bovendien heb je zodoende de beste bescherming tegen de kuratele waaronder je vanuit je herkomstland staat (de zogenaamde „lange arm” van Hassan en Evren). Dit standpunt heeft niets te maken met nationalisme. Omdat wij ook aan Marokkanen en Turken die in een ander land (bijvoorbeeld België) wonen en werken en daar willen blijven het advies zouden willen geven om de nationaliteit aan te nemen van dat land waar zij een toekomst op willen bouwen. In ieder geval heb je dan dezelfde rechten en plichten als de mensen waarmee je in een land samenleeft.

Gemeenschappelijke taal

Om samen te leven, samen te werken en de strijd aan te binden voor een betere toekomst, is het wel noodzakelijk elkaar te leren begrijpen en in bijna alle gevallen heb je daar wel een gemeenschappelijke taal voor nodig. Ongeacht welke taal je verder beheerst, zal dat in Nederland het Nederlands zijn, zoals dat over het algemeen in je buurt en op het werk gesproken wordt. Daarbij veronderstellen wij dus niet dat het noodzakelijk is om Algemeen Beschaafd Nederlands te spreken, want dat doet ook geen enkele Nederlander. (Wie stelt trouwens vast wat Algemeen Beschaafd Nederlands is?)

Tegenstellingen oplossen

In onze brochure hebben wij het over de strijd die wij gezamenlijk moeten voeren tegen het kapitaal. Dat is een zware en moeilijke strijd die van belang is voor alle mensen, ongeacht hun afkomst. Het zal daarom noodzakelijk zijn dat arbeiders elkaar begrijpen zodat zij hun onderlinge tegenstellingen kunnen oplossen. Want dat er onderlinge tegenstellingen zijn, kunnen en willen wij niet ontkennen. Maar die tegenstellingen zijn van een andere orde dan de klassen-tegenstellingen die internationaal zijn maar over het algemeen wel nationaal zullen moeten worden uitgevochten.

Wij menen dan ook dat voor het oplossen van de klassen-tegenstellingen het bijzonder belangrijk is dat arbeiders in Nederlands gelijkberechtigd zijn. En nogmaals, het staatsburgerschap geeft, althans formeel, de mensen van andere afkomst de meeste zekerheid.

Bannelingen in Nederland

De mensen die hier gekomen zijn en om wat voor reden dan ook niet de Nederlandse nationaliteit willen aannemen, kunnen we in twee groepen verdelen. De eerste groep zijn de mensen die niets liever willen dan terug naar hun land. Of zij nu zeer sterke nationale gevoelens hebben óf sterk religieuze gevoelens óf misschien heimwee, wij vinden dat die mensen de gelegenheid moeten krijgen om terug te keren. Tegen die mensen die ons geschreven hebben

dat „wanneer zij terug willen, zij te allen tijde terug kunnen” willen wij zeggen: „Formeel wel, maar wanneer zij totaal geen zekerheid hebben om in hun vaderland nog of weer een bestaan op te bouwen, is die mogelijkheid eigenlijk niet reëel.” Uit ons onderzoek bleek dat die mensen zich voelen als een soort bannelingen. Zij schamen zich om terug te gaan zonder geld, zij hebben angst voor de toekomst in hun land en proberen het dan toch maar uit te zingen in Nederland totdat ze de WAO ingaan of AOW-gerechtigd zijn. Voor deze mensen — en wij schatten hun aantal op tenminste 35 procent — is de 75.000 gulden, in onze brochure vermeld, bedoeld. Over het algemeen zijn dit toch mensen die langer dan 8 jaar in Nederland verblijven.

Niet kiezen is toch kiezen

De tweede groep bestaat uit mensen die toch nog steeds denken dat zij in Nederland dat geld kunnen verdienen dat hun in staat zou stellen in het eigen land een eigen bedrijfje te starten. Zij zien de toekomst in hun eigen land, willen dus de nationaliteit van hun geboorteland houden en proberen in Nederland zoveel mogelijk rechten te verwerven. Maar zij weten — en misschien voelen zij zich er wel bij — dat zij hier in een vlees-noch-vis-situatie verkeren. Bij het zoeken naar een oplossing zijn we tot de slotsom gekomen dat, ten eerste, de problemen bij die buitenlanders ook zeer groot zijn. En ten tweede dat de weerstand tegen een oplossing bij hen ook sterk aanwezig is. Omdat zij op dit moment niet kunnen beslissen. Deze groep die zelf niet wil kiezen maar, naar onze mening, in feite kiest voor het tweederangsburgerschap, in ieder geval voor het onzekere, zal waarschijnlijk grote problemen houden. In feite wordt er voor die mensen gekozen door regering, sociale werkers en geestelijk leiders.

De hierboven omschreven twee groepen die gemeen hebben dat ze beide naar hun geboorteland terug willen, hebben hoegenaamd dus geen belang bij en geen behoefte aan het overbruggen van de kloof tussen beide kulturen. Wij kunnen en willen dat dan ook niet van hen verlangen.

Geen ultimatum voor buitenlanders

Sommige brieveschrijvers vinden dat de termijn waar wij aan denken — twee jaar —, een ultimatum inhoudt voor de buitenlanders. Deze mensen kunnen wij geruststellen. Want als wij het dan toch over een ultimatum hebben, dan is dat ultimatum bedoeld naar de Nederlandse regering toe. Wij bedoelen daarmee dat het mogelijk moet worden gemaakt dat mensen, die hier meestal langer wonen en werken dan 5 jaar, indien zij dit wensen, binnen 2 jaar het Nederlandse staatsburgerschap kunnen krijgen. Alle voorwaarden die daarvoor nu gelden moeten dan ook daaraan worden aangepast. Bovendien stellen wij aan de Nederlandse regering de eis dat de twee jaar voorafgaande aan het verkrijgen van het Nederlanderschap zullen worden besteed aan het geven van speciale kursussen in de Nederlandse taal, de zeden en gewoonten zoals men die in Nederland heeft en de rechten en plichten. Deze kursussen zullen op de praktijk moeten worden afgestemd, zodat die mensen die in Nederland hun toekomst zien, er zoveel mogelijk profijt van hebben.

Twee jaar voorbereiding op terugkeer

Nu de groep mensen (wij hebben ze reeds omschreven) die terug willen, dus hun toekomst toch zien in hun eigen land. Wij denken ook aan een termijn van

twee jaar, omdat ten eerste en verreweg het belangrijkste motief daarvoor is dat zij hier zitten als een soort bannelingen. Zij kunnen zich niet verenigen met de omstandigheden zoals die hier zijn of — beter nog — zoals zij die hier beleven. Deze mensen moeten wij op korte termijn een perspectief bieden. Ten tweede: veel mensen van deze categorie zijn in lange tijd niet in hun vaderland geweest. Om de vervreemding zoveel mogelijk te beperken lijkt een korte termijn wenselijk. Bovendien is een termijn van twee jaar waarschijnlijk voldoende om dusdanige maatregelen te treffen dat het mogelijk wordt om in eigen land weer een bestaan op te bouwen. En hierbij denken wij aan speciale kursussen, zowel voor de ouders als voor de kinderen, zoals daar zijn taal, geschiedenis en godsdienst, kortom een heel cultureel pakket. Eventueel met leerkrachten uit eigen land.

Uitdrukkelijk willen wij erop wijzen dat — zoals in onze brochure staat — de door ons genoemde bedragen en voorwaarden, voorstellen zijn, die wanneer zij in discussie zijn gebracht kunnen wijzigen.

„Wil je die mensen terug laten gaan naar een land met zo'n regiem?”

„Wil je die mensen terug laten gaan naar een land met zo'n regiem?” is de vraag die enkele bezorgde mensen ons hebben voorgelegd. Deze vraag kunnen wij niet eenvoudig met ja of nee beantwoorden. Natuurlijk is zo'n vraag gesteld door mensen vanuit hun eigen politieke opvattingen. Mensen die denken dat buitenlandse arbeiders over het algemeen „links” zijn. Als wij de Turkse en Marokkaanse gemeenschappen op hun eigen politieke voorkeur bekijken, zien wij dat we een heel klein gedeelte tot het „linkse kamp” kunnen rekenen. In dat „linkse kamp” zijn er wel veel verschillende richtingen.

Uiterst rechts, vertegenwoordigd in de Amicales en de Grijsse Wolven, is ook niet zo groot, maar door hun geraffineerde fascistoïde methodes hebben zij veel invloed op de zeer grote middenmoot. En juist die grote middenmoot zijn de mensen waarover wij schrijven in onze brochure. En, of we het nu leuk vinden of niet, een realiteit is dat zij over het algemeen niets moeten hebben van socialisme en het kapitalisme goed tot zeer goed vinden. Want voor hen is het kapitalisme een zeer grote vooruitgang in verhouding tot de situatie zoals die is op het platteland van Turkije en Marokko.

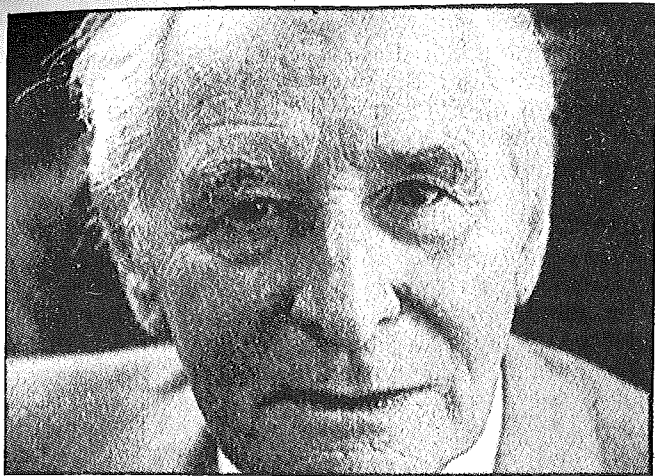
„En dat het kapitalisme verdwijnen moet, begrijpen ze niet, kunnen ze niet begrijpen. Nog minder dat die maatschappijvorm achterhaald is,” aldus een (linkse) Turkse kameraad.

Vooraf bij de Turken zijn er nogal wat mensen die de situatie zoals die momenteel in hun land is, goed vinden. Daarom hoeft het niemand te verbazen dat je in Turkse kafetaria's, koffiehuisen en andere winkeltjes het portret van Evren op een opvallende plaats ziet hangen. Wij hebben dan ook veel waardering voor die linkse organisaties die proberen hun landgenoten wat klassebewustzijn bij te brengen. Zij hebben een zeer zware taak en wij als partij zullen hen, wanneer dat mogelijk is, ondersteunen.

Zelf de keuze maken

Wij zijn dus van mening dat die mensen zelf de keuze moeten maken. Aangezien wij onmogelijk kunnen weten hoe de mensen die terug willen de situatie in hun eigen land beoordelen en aanvoelen. Het klassebewust maken van die brede middenmoot zal een zaak zijn van de vooruitstrevende linkse organisaties van buitenlanders.

SP
1980
2

BRIEF DR. A.L. CONSTANDSE

Zeer geachte redactie,

U hebt mij uw brochure *Gastarbeid en Kapitaal* toegezonden, met het verzoek, daarover mijn mening te zeggen, mede omdat ik er in word geciteerd. Dezelfde persoonlijke moeilijkheden die deze brief zo hebben vertraagd, beletten mij op het ogenblik een uitvoerige recensie te schrijven over de zeer informatieve verhandeling. Wel wil ik zeggen dat het mij zeer ongepast voorkomt, in deze brochure „racistische” elementen te signaleren. Deze term wordt te pas en te onpas gebruikt, in het algemeen echter voor conflicten ten gevolge van kleurverschillen, ten onrechte „rasverschillen” genoemd. (Er bestaan geen rassen onder mensen, zoals onder dieren). Maar in deze essay wordt zelfs niet gerept van de donkerkleurige Surinamers, aan wier Nederlanderschap ook geen moment wordt getornd. De problemen die kunnen ontstaan ten aanzien van Turken en Marokkanen, even „blank” als wij zijn, zijn sociaal en nationaal van aard. Daarover wil ik wel mijn opvatting weergeven.

Over de naturalisatie, in de brochure aanbevolen. Het zou ideaal zijn als we cosmopolieten konden zijn en er geen nationale staten zouden bestaan. Maar de wildernis die zij vormen is reëel, en in de praktijk kunnen alleen rijke multinationale kapitalisten zich veroorloven, cosmopolitisch te leven. Sociaal-zwakke proletariërs of arme landverhuizers zijn, als ze min of meer stateloos zijn, weerloos. Voor hen is een mogelijke waarborg daartegen het bezit van de nationaliteit van het land van hun inwoning en de aanspraak op de daarmee verbonden rechten, die hun bestaan enigszins kunnen beschermen. Alle geïmmigreerde minderheden in onze historie (de brochure gewaagt ervan) hebben die naturalisatie verworven. Aan de joden werd die tot aan de Bataafse Republiek (de Franse tijd) geweigerd. En alle progressieve kringen verheugden zich, met de joden, over de toekenning van het volledige staatsburgerschap. Alle minderheden (Vlamingen, Hugenoten, Duitsers, Joden enz.) hebben een grote bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van onze civilisatie door hun integratie in onze gemeenschap. Als er wordt gepleit voor naturalisatie van Turken en Marokkanen, die hier willen blijven (en dat zijn m.i. in de praktijk de meesten) is dat niet alleen de voortzetting van een onzer beste tradities, maar ook

de bevordering van een *emancipatie*, die het tegendeel is van discriminatie.

Over twee culturen. In de Nieuwe Linie van 2 en 9 april 1980 en deelnemende aan een televisie-uitzending van het Humanistisch Verbond (opgenomen 27 oktober 1981) heb ik gepleit voor integratie van die gastarbeiders, die in werkelijkheid immigranten zijn en nooit naar hun land blijvend zullen terugkeren. Ik wees de theorie af van de „twee culturen”. Onze civilisatie is zeer rijk aan variaties. Er zijn vijfhonderd godsdiensten, vele levens- en wereldbeschouwingen, maar het samenleven is slechts mogelijk door aanvaarding van één steeds in evolutie verkerend stelsel van regels omtrent het onderlinge sociale verkeer. In die zin behoort er één vrijzinnig patroon te zijn, waarin ieder kan functioneren. De vermoede bijdrage daaraan van nieuwkomers, die soms nauwelijks alfabeten zijn, afkomstig uit dorpen met feodale structuren, wordt zeer overdreven. Maar zij zijn het, voor wie we uitonderingen zouden moeten maken, omdat hun onderworpenheid aan religieuze machten, hun patriarchale opvattingen omtrent hun gezag over vrouwen en dochters, hun afkeer van geboortebeperving enz. gerespecteerd zouden moeten worden... terwijl wij zelf daarmee al lang geleden afgerekend hebben. Het enorme gevaar van dit standpunt is het dulden van ghetto's en het bestendigen van de voorwaarden van een onder-proletariaat, dat niet mee kan komen. Hun vaderland, semi-feodaal en dictatoriaal geregeerd (in Marokko met een vorst die zowel het wereldlijke als het geestelijke gezag vertegenwoordigt) krijgt de kans, zijn onderdanen in het buitenland te blijven controleren, door consuls, nagestuurde geestelijke leiders en taalleraren. Zulk een buitenlandse voorgedij is in het verleden nooit ten aanzien van immigranten geduld. Het gevolg kan zijn dat de uit de islamitische wereld gekomen arbeiders (en hun kinderen, wat nog veel ernstiger is) de nederlandse taal niet goed leren door de remmingen van hun milieu, en moeilijker tot ontwikkeling komen dan de gemiddelde nederlandse arbeiders. De mythe van de twee culturen werkt in hun nadeel, vertraagt hun integratie en is schadelijk voor de toekomst van hun kinderen. Huichelaars zijn de begeleiders, die doen alsof deze arbeiders naar hun vaderland zullen terugkeren, en die tegelijk alles doen om hen hier te houden.

De legende van de terugkeer. Het is niet zinvol op die terugkeer te rekenen. En wie — zoals de auteurs van deze brochure — de nadruk leggen op de wenselijkheid van naturalisatie, mogen niet de indruk wekken alsof ze „van die gastarbeiders af zouden willen”. Wie weg willen, moeten dat beslist doen, met erkenning natuurlijk van de door premiebetaling verkregen rechten op pensioen, eventueel „afgekocht”. Maar we behoeven de gevolgen van hun duurzaam verblijf in ons land niet te vrezen, mits ze zich integreren in een vrijheidslievend bestel en dat helpen uitbouwen, met een ideaal van persoonlijke verantwoordelijkheid (allereerst jegens rechten van vrouw en kinderen en geboortebeperving) en van sociaal-culturele ontwikkeling.

A. L. Constandse

BRIEF THEUN DE VRIES

Waarde mede-socialisten,

Overeenkomstig mijn belofte zend in jullie een korte reactie op de lectuur van de door jullie gepubliceerde brochure *GASTARBEID EN KAPITAAL*. Laat ik meteen zeggen dat de opzet en het betoog van het pamflet mij in 't algemeen aanspreken; ik kan zelfs zeggen dat ik een heel eind met jullie meega.

De historische inleiding lijkt me heel goed gedocumenteerd, ook de tegenstelling tussen de gastarbeiders van eens en die van vandaag.

Ik heb het besluit van de Nederlandse regering, indertijd, om „voor beperkte tijd” gastarbeiders aan te werven voor onze kapitalistische ondernemers, al meteen een rampzalig besluit gevonden. Het binnenhalen van mensen uit een vreemde cultuur — om maar weer dat veel misbruikte woord te gebruiken — heeft onafzienbare gevolgen. We zien ze nu. Gezinshereniging, verblijfsvergunningswee, illegale binnensluipers, problemen met buurten en welzijnswerkers en onderwijzend personeel. Het zal er allemaal in, al hebben we het toen niet gezien.

Als socialisten moeten wij op de bres staan voor rechten en belangen van gastarbeiders. Met de Europese — Joegoslaven, Italianen, Spanjaarden, Portugezen — is dat heel aardig gelukt. Zij integreren zich dan ook zonder veel moeite. De Islamieten doen dat niet. Hun afkomst, leer, zeden, hun middeleeuwse „filosofie” (al weer zo'n modewoord), hun diepe miskenning van de rechten van echtgenoten en dochters, zitten zo muurvast in hun bestaanspatroon, dat de integratie nooit zal lukken. Althans zó niet.

Europa heeft in zijn christelijke geschiedenis veel oorlogen, moordpartijen, rooftochten (de kruistochten), godsdienstoorlogen, imperialistische oorlogen en kolonisatie-oorlogen gevoerd. Wij Europeanen zijn geen toonbeelden van deugdzaamheid en naastenliefde. Toch is uit onze historie de renaissance geboren, de kunst van Michelangelo en Leonardo, de filosofie van Giordano Bruno, Spinoza, Hegel, Marx, de natuurwetenschap van Galilei, Newton, Darwin, Max Planck, Einstein. Wij hebben de vredesbewegingen voortgebracht, en doen dat nog. Wij hebben epidemieën getemd, slavernij afgeschaft, kinderarbeid verboden, de vrouwenemancipatie

bevorderd. We hebben wel iets gedaan voor de menselijke civilisatie, al hoeven we ons niet op de borst te kloppen. Wij zijn onderweg, *wij zijn in beweging*.

Ik wil mijn afschuw voor de Islam — de leer, de dogmatiek, de verboden, *de onbeweeglijkheid*, de middeleeuwse achterlijkheid die is ontstaan met deze religie voor nomaden en woestijnrovers — niet onder stoelen of banken steken. De cultuur van de Islam heeft twee maal gebloesemd, en niet zuinig ook: in Bagdad, in de 9e en 10e eeuw, in Spanje onder de Moorse kalifaten, waar zelfs een hoogtepunt van arabische beschaving is bereikt, door „ons christenen” te vuur en te zwaard omgebracht. Maar die beschavingen waren wel *ketterse tussenspelen*. Want wat geeft de geschiedenis van de Islam te zien? Verovering, bloedbaden, verwoestingen, het vernietigen van antieke beschavingen, het bekeren op de punt van het zwaard. Goede soldaten, o ja, bruikbaar in wereldoorlogen als hulptroepen voor geallieerden of ententes. De „islamitische revolutie” van Khomeini is een droevige, bloedige, bloedige farce. De koning Hassans, de Khadaffi's en hun soort zijn afschuwelijke caricaturen van „volksleiders”. De Islam kent geen progressie, geen democratie, geen emancipatie voor onderdrukte groepen of klassen. De moordlustige generaalsdemocratie van de Turkse leiders van vandaag is misschien nog een afschuwelijker caricatuur (dikke vrienden van Reagan c.s.) dan die van Khomeini. Maar ja, de Nato!

Aangezien „wij christenen” ons keer op keer hebben bezondigd tegen de menselijkheid — Adolf Hitler leeft nog — zullen we de Turken hun geschiedenis van moord en onderdrukking niet verwijten. Wat men ze wel kan verwijten is dat zij zich uit de achterlanden van Turkije westwaarts laten sturen zonder de vaste bedoeling zich aan ons cultuurpatroon te conformeren.

Ik hoor vaak beweren dat zij onze cultuur hebben verrijkt. Waarmee? Noch onze muziek, noch onze literatuur, noch onze wijsbegeerte, noch onze beeldende kunst (de Islam verbiedt het „afbeelden”) hebben ook maar een spat geprofiteerd van de aanwezigheid van Islamieten. Integendeel: zichzelf opsluitend in een gedragspatroon, dat de originele achterlijkheid halsstarrig in stand houdt (lang leve de Imam), vormen zij een Fremdkörper in onze samenleving, dat niet lijkt te kunnen loskomen, iets bij te leren, iets te *willen* leren, dus verarmt.

En nu rijst daar één vreselijk gevaar. Redenerend over de Islamieten zoals ik het doe, loop ik bijna het risico op één lijn te raken met de Centruumpartij, die ik haat. Ik maak mij volstrekt los van de rassenpropaganda van die partij: ik spreek over ideologieën. Ik spreek ook over socialistische solidariteit, want ik zou het een ramp vinden als hier, net als in de Duitse Bondsrepubliek, een onmiddellijke vijandschap tegen gastarbeiders, hun vrouwen en hun kinderen, zou losbarsten. In dat opzicht moeten wij hen beschermen, hun rechten verdedigen, mogelijk uitbreiden, vooral voor de tweede generatie, waarvan een groot aantal toch blijkt de plichten en ook de voordelen van de integratie zeer wel te verstaan en dienovereenkomstig handelen.

De *schuld* van de bedreevende situatie, die de gastarbeiders in ons land hebben geïmporteerd, dragen zij niet. Zij zijn aangeworven, gestuurd,

afgeschoven door hun eigen regeringen, maar bovenal: ingehaald door de genadeloze cultuurvijandige winsthonger van onze Nederlandse ondernemers, of dat nu grote industriële zijn of westlandse tuinders. Er moest, zoals jullie aantonen, goedkoop werkvolk komen, voilà. En de Nederlandse regeringen, attent voor de wensen van de ondernemers, heeft in al of niet opzettelijk gezichtsbedrog voor de consequenties, meegewerkt om schuif na schuif van dit ongelukkige mensensoort te importeren.

Als er iets gedaan moet worden (niemand schijnt te durven) moet het menselijk en verantwoord gebeuren. Schadevergoeding, economische regelingen, maar dan afdoende, radicaal. Ik geloof niet dat er bij dit werkelijk afschuwelijk probleem zachte heelmeesters moeten komen. Zoals de zaken er nu voor staan, maakt het groeiend probleem gastarbeiders en Nederlanders ongelukkig.

Ik kan daarom in grote trekken meegaan met de oplossing die jullie bieden. Gastarbeid en al wat ermee verbonden is, is niet mijn specialiteit, maar ik weet één ding: zoals nu kan het niet. Er moet over elke aangedragen oplossing gediscussieerd worden, maar het vraagstuk moet wel worden opgelost. Anders komen alle partijen voor rampen te staan; trouwens, de ramp is er in feite al.

Mijn brief werd langer en ook wat emotioneler dan ik gewild had. Maar het schijnt dat men over het probleem niet zonder emotie kan spreken. Goed, dat deed ik dus. In de brochure die jullie produceerden worden de zaken wat rustiger aangepakt, en zo moet het tenslotte ook. Ik vind ze in elk geval een bijdrage tot het vraagstuk die aandacht verdient.

Met vriendelijke groeten,
Theun de Vries

BRIEF H. VAN LUTTIKHUIZEN

Sommige reacties op de brochure „Gastarbeid en Kapitaal” doen ons sterk denken aan de strijd tegen het fascisme van voor de oorlog. Wat wisten we goed hoe een ander het niet moest doen. Onze manier was de enig juiste. Samen met die andere ondervonden we de ellende van oorlog en concentratiekampen en beseften te laat hoe stom we waren geweest. Moet dat weer zo gaan?

Wachten we weer op de „lachende derde” voor we

begrijpen dat we samen problemen moeten oplossen en niet elkaar bestrijden? De beste manier om een probleem op te lossen zal wel niet bestaan. Er zijn honderden manieren om iets te benaderen. Laten we bedenken dat het veel gemakkelijker is om een bepaald geschrift af te breken, te veroordelen, dan zelf een goed verantwoorde brochure samen te stellen. Wat let de CPN om het ook eens te proberen, om een brochure te schrijven waarin alles staat wat ze menen dat de SP heeft overgeslagen. Om te veronderstellen dat de Centrum Partij zich voor deze brochure niet zou schamen, vinden wij een opmerking die ver beneden de normen van het fatsoen gaat. We hebben in de brochure geen racisme of diskriminatie of het opzetten daartoe kunnen ontdekken.

Het — wettig en overtuigend — bewijs dat er een probleem is, is geleverd door de 68.000 kiezers op Janmaat. Niemand zal toch veronderstellen dat dit 68.000 fascistische zijn. Volgens prognoses groeit de CP als kool. Dat kan niet zijn om het goede optreden van Janmaat in de Kamer. Wij lezen er alle handelingen op na. Hij hult zich in stilzwijgen totdat er iets aan de orde komt waarbij hij de buitenlanders kan betrekken. Waarom kozen/kiezen die mensen hem?

Janmaat verwoordt, met eenvoudige woorden, de ongenoegens en angsten die in veel mensen leven en geeft daar eenvoudige oplossingen voor. Hitler en Goebbels konden dat ook zo goed en we moeten vaststellen dat de mensen naar hen luisterden en niet naar de anti-fascisten. Wij moeten woorden vinden om aan te tonen dat Janmaats oplossingen helemaal geen oplossingen zijn, dat zijn beschuldigingen vals zijn en hoe er goede oplossingen zijn.

Wanneer men de brochure „Gastarbeid en Kapitaal” leest, is het duidelijk dat dat de opzet van de SP is. Men begint geschiedkundig aan te tonen hoeveel buitenlanders gedaan hebben voor de vooruitgang van ons land, en komt via het hiernaartoe halen van buitenlanders om het smerige werk te doen (wat in de toekomst niet meer nodig zal zijn) tot de konklusie dat alles zal moeten worden gedaan om te voorkomen dat de gastarbeiders een groep tweedetrangs burgers worden, die gebruikt zullen worden als uitlaatklep, opdat Nederlandse arbeiders die ontevreden worden, daarop hun onlustgevoelens af kunnen reageren.

Een poging om dit via een brochure te bespreken en te voorkomen, kan alleen maar toegejuicht worden. Ook de buitenlanders die in de verdrukking komen, kiezen misschien de mogelijkheid om te vluchten in hun fascistische organisaties — de Grijsse Wolven uit Turkije en de Amicales uit Marokko. Het zal toch de CPN bekend zijn dat deze ook en dikwijls opereren vanuit Moskeeën en zogenaamde kulturele bijeenkomsten.

Er is nog zoveel werk aan de winkel dat er heus geen tijd is om onderling te gaan krakelen welke manier de beste is. Om niets te doen, en „oplossingen” door Janmaat c.s. te laten aandragen, is zeker de slechtste.

H. v. Luttkhuizen
voorzitter Anti-Fascistische
oud-Verzetstrijders Nederland/
Bond van Anti-Fascisten
Hoenderloo

Onze Turkse vriend

We zochten onze Turkse vriend thuis op. Hij woont nu bijna 15 jaar in Nederland. We zouden met hem spreken over de vraag hoe de S.P.-brochure „Gastarbeid en Kapitaal” onder zijn landgenoten bekend zou moeten worden. Hij wil ons daar graag bij helpen omdat hij dat belangrijk vindt. Door ervaringen in Turkije en hier, is hij wel voorzichtig geworden. Daarom zullen we hem maar „Y” noemen.

Ik kan me voorstellen, begin ik, dat de geschiedenis van de gastarbeid in Nederland misschien niet zo de interesse heeft van je landgenoten. En die beschrijving van wat je landgenoten hier mee maken en hoe ze in Turkije leefden, is natuurlijk met name geschreven voor Nederlandse mensen. Zodat die begrijpen waarom je landgenoten zijn, zoals ze zijn. Dat ze dus niet van een andere planeet komen.

Op dat moment begint onze vriend te lachen. Hij strijkt eens door zijn wat grijzende haar en gaat rechtop in zijn stoel zitten en begint te praten. Een lang betoog dat hij slechts af en toe onderbreekt door nog eens koffie in te schenken.

Niet van een andere planeet?

„Niet van een andere planeet zeg je? Als jij in Turkije op het platte land woont -en de meesten van mijn landgenoten hier komen daar vandaan- wil je een os, om voor jou de ploeg te trekken. Maar het zal je niet makkelijk lukken een os te kopen. Want jij bent te arm. Daarom wil iedereen graag naar de stad. Want op het land is niets: geen water, geen elektriciteit, geen wegen, geen scholen en geen kanalen. Er zijn alleen hele arme mensen en „heren”, die alles hebben. Daarom zijn de mensen met tienduizenden hier naar toe gekomen. En dan kwamen ze eerst in Ankara of Istanboel, waar ze een dag of een paar dagen hun ogen uit mochten kijken.”

Hij imiteert daarbij iemand die verbaasd rondkijkt en plotseeling de stoep opspringt, opgeschrikt door een auto.

„Want die hadden ze misschien nog nooit gezien. En dan op het vliegtuig. Ohhh, Schiphol, nog meer steden, vreemd uitziende mensen. Ja, jongen, dan kom je wel op een andere planeet terecht. Maar de baas kan dat niet schelen. Die kijkt niet naar je neus of naar je kleur, of waar je vandaan komt. Die kijkt naar je armen en je benen en als je genoeg kracht hebt om de arbeid voor hem te verrichten, wil hij je. Maar, en dit is belangrijk, niemand heeft ooit gekeken naar wat er met deze mensen gebeurde. Want zij hadden geen enkele zekerheid meer en dus klampten ze zich vast aan die laatste strohalm: het geloof. En je weet wat er gebeurt als mensen zo naar dat geloof keren, dan wordt het groter en sterker, dan wordt het een soort bijgeloof, dat veel strenger is dan in Turkije. En niemand heeft zich daarom bekommerd, zeker al die stichtingen niet, die miljoenen kregen van de overheid. Die kwamen naar je toe en zeiden” en hier begint hij breeduit grijnzend expres krom te praten „jij Turk, jij geen varkensvlees, jij knoflook, jij islam?”

Wij voor jou activiteiten maken doen..... En” gaat onze vriend verder „Dan kwam er zo’n hok of een gebouw, zo’n aktivi-

teiten-centrum en er werd van alles opgeschreven: activiteiten zus, cursus zo, subsidie voor het feest van Abraham en er werd geschreven en er werd betaald. Maar er gebeurde niks. Overal, in Nederland en in Duitsland, kwamen daar de mannen bij elkaar -vrouwen mochten er niet in- en dan gingen ze gokken, niks dan gokken. En hun vrouwen moesten thuis blijven en hun kinderen de Koran leren en streng islamiet zijn en zij gokten maar. En de helpers schreven hun activiteiten en vingen hun salaris. En zelfs nu begrijpen ze het niet of willen ze het niet begrijpen. Laatst zijn er hier 10.000 Turkse boeken gekocht door de Provinciale Bibliotheek Centrale. Ik praat nu niet over de winst van het vervoersbedrijf dat ze hierheen haalde. Ik probeer die helpers duidelijk te maken dat een boek hoort in een bibliotheek. Want als de Turkse mensen weten dat er Turkse boeken in de bibliotheek zijn -en ze kunnen lezen- dan gaan ze daarheen en dan zien ze ook andere boeken en andere mensen. Maar wat is er gebeurd: al die boeken zijn verdeeld over de Turkse kulturele centra en daar liggen ze dan in een kist. Want in Turkije is een boek heel duur, dus er wordt heel goed opgepast. Die dingen maken het leven voor mijn landgenoten veel moeilijker dan het al is. Kijk, iemand die weet wat hij wil, die hier woont, leert de taal en past zich aan. Maar zij leven niet. Hun hart klopt wel en hun ogen zijn wel open, maar zij kijken maar met één oog. Ze zien alleen maar dat geloof. Zij zijn als het ware niet bij het volle bewustzijn. En dat maakt kiezen ook zo moeilijk, want om te kiezen heb je bewustzijn nodig.

Dat het kapitalisme verdwijnen moet, begrijpen ze niet.

Een andere moeilijkheid met jullie mooie en goede brochure is het socialistiese. Ik heb je al verteld over het geloof, en de mensen weten dat socialisten niet veel op hebben met het geloof. Dus van socialisten keren zij zich af. Bovendien: vergeleken met het platteland van Turkije is alles beter. Het kapitalisme is vooruitgang en die mensen ondervinden dat aan den lijve. Hier laat een kapitalist je meer verdienen dan je hele familie ooit in hun hele leven bij elkaar had kunnen krijgen op het land. Dus dat het kapitalisme verdwijnen moet, begrijpen deze mensen niet, kunnen ze niet begrijpen omdat ze zich niet voor kunnen stellen dat die maatschappijvorm achterhaald is. Voor hen is het kapitalisme niet achterhaald, het begint net. Voor het land en het volk zou het goed zijn als veel mensen teruggingen naar Turkije. Voor onze kinderen liggen in Turkije ook meer mogelijkheden, denk ik wel eens. In vergelijking met Turkije is hier in Nederland niets meer te doen. Hier zijn huizen, scholen, wegen, elektriciteit, kanalen, noem maar op. In Turkije moet dat allemaal nog gebeuren. Onze kinderen hebben geleerd hoe elektriciteit gemaakt wordt, zij zouden met hun kennis een voorbeeld kunnen geven op het land. Moet je je voorstellen: jij weet van dynamo’s en je kunt met waterkracht stroom opwekken en je laat in jouw huis licht branden. En licht, elektriciteit is belangrijk voor de vooruitgang, al was het maar omdat je onder de lamp kunt gaan zitten en een boek lezen. Maar op die lamp komt het hele dorp af, de hele buurt en dan kun jij het licht aan hen geven. Zo’n vooruitgang heeft het kapitalisme nog niet gebracht op het platteland. En die vooruitgang zal er wel moeten komen. Nu gebeurt er op het platteland niets. Mensen kunnen er voor zorgen dat er vooruitgang komt op het platteland. En als we ons hoofd gebruiken hoeft het kapitalisme niet lang te bestaan. Maar wat er in Turkije „progressief”, „links” of „socialisties” is, komt uit de stad. En vaak zitten de organisaties vol met studenten van ouders met geld. Die praten over de arbeiders en het platteland vanuit hun kamers. Als ze naar het platteland moesten -wat ze nooit doen- waren ze heel snel weer terug om nooit meer naar het land terug te gaan, zo achterlijk vinden ze het daar. Van zulke „linksen” zal de vooruitgang in Turkije niet komen, dat begrijp je.

Ruzie tussen PSP-SP over buitenlanders

Inzet van conflict is 'oprotpremie'

door PIETER MAESSEN

DEN HAAG - Doorbreekt de Socialistische Partij een taboe of zit deze radikaal linkse beweging nu in hetzelfde vaarwater als de onverbloemd racistische Centrum Partij? Daarover gaat een conflict tussen de Socialistische Partij (SP) en onder andere de Pacifistisch Socialistische Partij (PSP, 3 zetels in de Tweede Kamer). De aanleiding is het boekje *Gastarbeid en Kapitaal* dat de Socialistische Partij onlangs heeft uitgebracht.

De Socialistische Partij is voornamelijk actief in de oostelijke helft van Noord-Brabant, in Nijmegen en in Rotterdam. De kleine partij zit in enkele plaatsen in de gemeenteraad, maar heeft landelijk nooit een zetel in de Tweede Kamer gehaald. Zij heeft haar aanhang gewonnen door kiezers daadwerkelijk te helpen met problemen in bijvoorbeeld de gezondheidszorg of bij milieubescherming.

Door haar werkwijze en politieke ideeën heeft de Socialistische Partij erg intensieve contacten met mensen in volkswijken, waar vaak ook de conflicten tussen Nederlanders en buitenlanders het scherpst aan de dag treden. Met die achtergrond is het boekje over gastarbeiders verschenen.

De PSP vindt dat in dit boekje "een beeld wordt geschetst van buitenlanders dat volstrekt bezijden de waarheid is. Daarmee schaart de Socialistische Partij zich onder die groeperingen, die de buitenlandse gastarbeiders afschilderen als vreemde indringers." Als één ding uit het boekje echter duidelijk is, dan is dat, dat de Socialistische Partij de buitenlanders niet beschouwt als vreemde indringers, maar als slachtoffers van kapitalistische ondernemingen, die naar behoefte gebruikt worden als arbeidskracht en dan weer afgeschreven worden.

De Socialistische Partij noemt enkele voorbeelden van problemen die buitenlanders (het gaat met name om Turken en Marokkanen) kunnen hebben om in de Nederlandse cultuur hun draai te vinden. De PSP vindt dat met die voorbeelden en "volstrekt onwaar beeld" van de buitenlanders wordt geschetst.

In de volkswijken van de steden zijn het vaak de Nederlandse bureaus

van de buitenlanders die het meeste 'last' hebben van vreemde gebruiken. De Socialistische Partij verwijt de Nederlandse regering dat die alleen maar nu en dan "een blik welzijnswerkers" opentrekt, die als enige boodschap hebben: begrip tonen en aanpassen aan de 'nieuwkomers'. Wanneer Nederlanders daartegen enig verweer tonen, wordt meteen over discriminatie gesproken, zegt de Socialistische Partij.

Hans van Hooft, voorzitter van de Socialistische Partij: "Het verschijnsel gastarbeid levert veel problemen op en wie dat ontkent steekt zijn kop in het zand. Velen van deze mensen denken aan terugkeren naar hun eigen land en voelen er daarom niet veel voor zich in Nederland helemaal in te burgeren. Anderzijds kunnen ze niet terugkeren omdat ze hun inkomen hier niet kunnen missen en in eigen land niet aan de slag kunnen. Die patstelling moet doorbroken worden."

De Socialistische Partij zegt in haar boekje dat ze naar een toestand wil, "waarvan iedereen weet wie en wat hij is. En wel als volgt: of na verloop van een aantal jaren - wij denken aan twee jaar - de Nederlandse nationaliteit aannemen, of na verloop van de bovengenoemde tijd terugkeren naar het vaderland." Wie 'vrijwillig' terugkeert, moet de kans krijgen om in eigen land weer een bestaan op te bouwen. "Wij denken aan 75 duizend gulden voor iedereen die hier een arbeidsplaats achterlaat, aangevuld met een redelijk percentage aan sociale premies. Wie voor Nederland kiest, zal zich ook moeten aanpassen aan de Nederlandse zeden en gewoenten." Aldus het standpunt van de Socialistische Partij.

Het aanvragen van de Nederlandse nationaliteit is volgens de Socialistische Partij de beste manier om als buitenlander een zo sterk mogelijke rechtspositie te krijgen. Het plan voor een "vertrekpremie" voor buitenlanders is ook in de Tweede Kamer en in regeringskringen al enkele keren serieus aan de orde geweest. Tegenstanders spreken liever van een "oprotpremie".

Het standpunt van de Socialistische Partij heeft tot veel sterk afkeurende reacties geleid. Partijvoorzitter Van Hooft vindt dat daarmee "een eerlijke poging beantwoord wordt met een laag bij grondse hetze". Hij vermoedt dat rivalen van zijn partij zoals de PSP, de CPN en anti-fascisme-comités die voortkomen uit de CPN, met "onzuivere motieven" de aanval op het voorstel van zijn partij hebben geopend.

Bonne Wisman, bestuurslid van de PSP, vindt echter dat zijn partij haar standpunt over de Socialistische Partij zeer zorgvuldig heeft afgewogen. Er is volgens hem geen sprake van concurrentie tussen de Socialistische Partij en de PSP. Integendeel in Nijmegen en Tilburg werken ze goed samen. De bezwaren tegen de gedachten van de Socialistische Partij noemt hij principieel. De PSP staat op het standpunt dat Nederland een samenleving is - of moet worden waarin verschillende rassen naast elkaar leven. Dat idee doorbreekt de Socialistische Partij en daar heeft de PSP principiële bezwaren tegen.

"Rechtse mensen kunnen nu zeggen: de Socialistische Partij is ook tegen zo'n multiraciale samenleving," zegt Wisman. Persoonlijk denkt hij dat de Socialistische Partij een standpunt inneemt "dat bij de bureaus van de buitenlanders populair is". De Socialistische Partij stemt gewoon in met wat "het volk" zou denken of beweren. Wisman vergelijkt dit met de vreemdelingenhaat die de Franse Communistische Partij bij de laatste verkiezingen ten toon spreidde.

In „Bevrijding“ nr. 12 1983 een uitgave van de PSP, reageert Eric Meyer (voormalig Hoofdbestuurder, thans lid van de Provinciale Staten van Zuid-Holland) op een eerder in „Bevrijding“ gepubliceerd artikel door voormalig hoofdbestuurder Bonne Wisman:

SP EN DE BUITENLANDERS

Velen tientallen jaren was de kracht van de socialistische arbeidersbeweging dat zij ingewikkelde maatschappelijke problemen wist te vereenvoudigen tot één hoofdtegenstelling: die tussen kapitaal en arbeid. Dat maakte linkse politiek voor de grote massa begrijpelijk en had een grote aantrekkingskracht. Links was zelfbewust, daadkrachtig en brutaal, had eenvoudige maar doeltreffende oplossingen en durfde openlijk partij te kiezen voor de machteloze meerderheid. Rechts straalde daarentegen verval en belijdeloosheid uit, wilde iedereen te veel houden en bood geen perspectief voor de toekomst.

Tegenwoordig lijken die rollen omgedraaid. Misschien is dat wel de reden waarom rechts voor het eerst sinds lange tijd vooral onder de jongeren weer aanhang wint. Modern links lijkt vast te lopen in moeilijke afwegingen tussen milieu en werkgelegenheid, tussen staatsinvloed en spontane sociale bewegingen, tussen arbeidstijdverkorting en behoud van koopkracht, tussen vrouwen- en mannenwensen, tussen het opkomen voor minderheden en het solidair zijn met de basisdemocratie van de meerderheid, enz., enz. Dat werkt niet erg inspirerend.

Deze toestand scheidt niet alleen een groeiende ruimte voor het door VVD en Centrum Partij gepropageerde egoïsme, maar (gelukkig) ook voor een herleving van een eenvoudige ouderwets-linkse aanpak. Bij die aanpak worden nieuwe - verdeeldheid zaaiende - zaken naar de achtergrond gedrongen, terwijl oude maar onopgeloste problemen op het gebied van werken, wonen en gezondheidszorg worden overbelicht. Daarmee hoopt men het eenheidsgevoel van de Nederlandse arbeidersklasse tegenover het kapitaal te bevorderen. De tijd zal leren wat meer succes heeft: de nieuw-linkse genuanceerde aanpak van PvdA, PSP, CPN en PPR of de oud-linkse ongunanceerde aanpak van SP, HOC (horizontale communisten) en IKB. Dat lijkt me een boeiend experiment, waarbij we elkaar niet bij voorbaat moeten verketteren en bereid moeten zijn om van elkaars ervaringen te leren.

Van de oud-linkse groeperingen is de SP vooralsnog de sterkste. Al 10 jaar voordat een racist in de Tweede Kamer doordrong hanteerde zij de leuze: "Gastarbeid moet verboden worden!". Daarom kunnen we nu

moelijk verbaasd zijn over haar standpunten of deze toeschrijven aan het na-afspelen van Janmaat. We kenden de SP-opstelling en dat heeft ons er nooit van weerhouden om met deze partij samenwerking te zoeken en haar als socialistisch te beschouwen. Het belangrijkste bezwaar tegen de SP-aanpak is dat die (onbedoeld!) door buitenlandse arbeiders als bedreigend kan worden ervaren. Daarom kan ik mij goed voorstellen dat de door de SP gehanteerde vereenvoudigingen eerst binnen de CPN en nu ook in de PSP weerstanden hebben opgeroepen. Toch vind ik de verklaring van het partijbestuur en het toelichtende artikel van *Bonne Wisman* in *BEVRIJDING* (1983, nr. 10) wel wat erg overdreven. De door de SP op een ongelukkige wijze aangesneden problemen en oplossingen verdienen het door heel links serieus genomen te worden.

In *Bevrijding* (1978, nr. 13 en 1981, nr. 12) heb ik al eerder aangegeven dat het langdurig laten voortbestaan van grote niet-aangepaste ethnische minderheden in elke samenleving een potentiële bron van racisme en fascisme is, en binnen de arbeidersbeweging verdeeldheid kan oproepen. Dat wordt nog erger als het onduidelijk is of die meerderheid zal blijven of vertrekken, zij geen gelijke rechtspositie heeft en de verschillende groepen mensen onvoldoende met elkaar kunnen praten. Al vele malen is gebleken dat minderheden alleen duurzaam kunnen overleven als zij zich zo veel mogelijk onherkenbaar maken. In Joodse kring in Europa leefde daarom al een eeuw geleden het besef dat je uit zelfbehoud noodzaak was om te kiezen tussen *assimilatie* (opgaan in de omringende bevolking) en *emigratie* (zionisme, terugkeer naar het land van herkomst om daar tot meerderheid te worden). Doordat dit proces te

OPWINDEND

In deze rubriek kunnen lezers en lezers hun reactie kwijt op de inhoud van BEVRIJDING.

ag verliep, kreeg Hitler de kans om de Joodse minderheid tot zondebok uit te roepen. Links heeft de plicht om elke voedingsbodem voor herhaling van de daaruit voortgekomen massamoorden weg te nemen. Daarom behoort een socialistische politiek assimilatie van de blijvers, met name die van de tweede generatie, aan te moedigen en hun naturalisatie tot Nederlanders te versnellen. Zo krijgt een onrecht de van het Nederlandse proletariaat kiesrecht, wordt het gevrijwaard tegen uitzetting en komt het ook voor overheidsbetrekkingen in aanmerking. Dat lijkt mij toch wel het volstrekte tegendeel van wat naturalisatie-bestrijder Janmaat wil. De kleine groep die snel terug wil naar het land van herkomst mag daarentegen geen enkele materiële belemmering in de weg worden gelegd. De door de SP voorgestelde bijdrage van f 75.000 kan daarvoor een goed middel zijn.

Wat we de SP mogen verwijten is dat ze onvoldoende rekening heeft gehouden met de gevoeligheden bij de zelf-organisatie van de buitenlanders en met de positie van politieke vluchtelingen die wel terug willen maar niet kunnen. De grens tussen gastarbeider en vluchteling is voor linkse Turken en Marokkanen moeilijk te trekken. De door de SP voorgestelde dwang komt voor hen onnodig bedreigen over. Daarom is het beter om op basis van vrijwilligheid de door discriminatie bedreigde groep zo klein mogelijk te maken. Wat de SP zegt sluit goed aan bij het denken van een zeer groot deel van de bevolking, met name het traditioneel linkse deel. Daarmee rekening houden is geen blind populisme. Het kan ook een methode zijn om de fascistische en hun gaskamers voor te blijven.

ERIK MEIJER

Ons antwoord aan de „Waarheid”

De „Waarheid” van woensdag 2 april 1983 schrijft onder een grote kop „Een Socialistische Partij op jacht naar Janmaat-stemmers” een artikel waarin zij de brochure „Gastarbeid en Kapitaal” bekritiseert. Wij staan open voor kritiek, maar de kritiek die Anne de Boer (volgens het krantebericht lid van de werkgroep buitenland van de C.P.N.) brengt, is hoegenaamd niet serieus te nemen. Want, niet gehinderd door kennis over de geschiedenis noch over de buitenlanders in Nederland, smijt deze redakteur met leugens, verdachtmakingen en verdraaiingen. De bedoeling is ons echter wel duidelijk: Stel de S.P. in een zeer verdacht daglicht, de meeste Waarheidlezers zullen de brochure toch niet lezen en bovendien leidt het de aandacht af van de politieke meningsverschillen binnen de C.P.N.

Om het hele artikel te plaatsen gaat ons te ver. Zij die het willen lezen, moeten dit maar opvragen bij de „Waarheid”. Toch willen wij, om aan te tonen wat de kwaliteit van dit artikel is, enkele letterlijke citaten vermelden.

citaat „In deze brochure wordt echter geheel voorbijgegaan aan de eigen rol van de Nederlandse arbeidersklasse in wording. Het veelvuldig protest tegen belastingmaatregelen, de vele stakingen in bijvoorbeeld de Leidse textielindustrie wordt genegeerd (2).”

Men heeft het hier over het artikel van R.M. Dekker, op- roer in de Provincie Holland van 1600 tot 1750, in het tijdschrift voor Sociale Geschiedenis dec. 1977. Het zal de lezer van onze brochure opvallen dat wij schrijven over „gast- arbeid” en over „kapitaal” en dat wij over de 17e en 18e eeuw, wat buitenlanders aangaat, volstaan met te vermelden dat duitse plattelonders hoofdzakelijk de nederlandse schepen bemanden. Dus onze brochure gaat niet over de Nederlandse arbeidersklasse van 1600 tot 1750.

citaat „Karikaturen

Voor het gemak gaan de schrijvers alleen in op Turkse en Marokkaanse arbeiders. En daar maken zij een karikatuur van. De slaafse, onontwikkelde, de baas altijd dankbare Marokkaan en Turk is het opgeroepen beeld. Daartegenover de strijdbare Nederlandse arbeider die een onderdanige houding niet pikt.

Nederlandse maffers en stakingsbrekers (bijvoorbeeld bij de FNV-staking bij Shell-Rotterdam) passen niet in zo'n beeld, evenmin als strijdbare buitenlanders. Van stakingen zoals door Turkse vrouwen bij een kippen- slachterij, de vele acties van Marokkaanse schoonmakers tegen hun bazen, hebben deze socialistische niet ge- hoord.”

Wat dit citaat aangaat, willen wij Anne de Boer laten weten dat wij inderdaad nog nooit gehoord hebben van stakingen door Turkse vrouwen bij een kippen- slachterij. Die is er ook nog nooit geweest dus konden wij er niet van horen. Waar wij wel van weten -en niet van horen zeggen- is dat er op 13 maart 1978 bij de Kippen-Conservings-Fabriek Ten Dam in Almelo door Turkse vrouwen een staking werd uitgeroepen, dat die staking is gewonnen en dat wij er de C.P.N. niet hebben gezien. Zowel bij de voorbereiding als tijdens de staking heeft de Socialistische Partij alle praktische steun verleend die nodig is om zo'n staking te doen slagen. Ook wist de S.P. te bereiken dat de Voedingsbond F.N.V. zich alsnog achter de eisen van de vrouwen stelde en ook dat alle vrouwen bij Ten Dam lid werden van de Voedingsbond, zodat de „Tribune” het nieuwsblad van de Socialistische Partij, ter afsluiting van het verslag over de staking kan melden onder het kopje „Voorbeeld”:

citaat „Voorbeeld

De stakers hebben inmiddels besloten allemaal lid te worden van de voedingsbond van het FNV.

De strijd, die de Turkse werknemers tegen een uitbouter van de eerste orde als Ten Dam gevoerd hebben, is naar onze mening uniek. Hen komt voor hun aktie in een vreemd land alle lof toe. Een voorbeeld voor alle buitenlanders om zich in te zetten voor dezelfde rechten, die wij ook hebben.”

Het lijkt ons goed dat als de „Waarheid” verder wil schrijven over onze brochure, zij eerst wat informatie inwint in buurten en bedrijven. Bovendien zijn wij ten alle tijden bereid informatie te verstrekken die de schrijver van het artikel kennelijk ontbreekt. Overigens hebben veel Waarheid-lezers zich wel tot ons gewend met het verzoek om de brochure op te sturen. Zij wilden blijkbaar zelf de juiste tekst lezen.

Eisen stakende Turkse vrouwen ingewilligd

Van onze sociaal-economische redactie

AMSTERDAM — Alle eisen van de 140 stakende Turkse werknemers van de kipconservenfabriek Ten Dam in Almelo zijn door de directie ingewilligd. De vrouwen gaan maandag weer aan het werk en krijgen met ingang van die dag een arbeidscontract, het minimumloon en een veertig-urige werkweek.

In het overleg tussen de directie van Ten Dam en namens de staaksters de Turkse tolk Ozköse en bestuurder Siesing van de Voedingsbond FNV, is verder bedongen dat de vrouwen over de stakingsdagen de helft van het minimumloon krijgen uitbetaald. De Turkse werknemers waren maandag een wilde staking begonnen met steun van de Socialistische Partij in Almelo. Hun grief was, dat zij vaak meer dan zestig uur per week moesten werken en daar minder dan het minimumloon voor ontvingen.

Volgens Siesing van de Voedingsbonden FNV heeft Ten Dam „zonder slag of stoot” aan de eisen toegegeven. Ten Dam ontkent dat er mistoestanden waren in zijn bedrijf. Volgens hem werkten de vrouwen steeds van zeven tot vier uur en konden zij als ze maar hard genoeg werkten gemakkelijk het minimumloon verdienen.

Uit de Volkskrant en Tubantia.

STAKING BIJ KIPFABRIEK Turkse vrouwen eisen meer loon

Werkweek zou zestig uur overschrijden

Van onze sociaal-economische redactie

AMSTERDAM — Bij de kipconservenfabriek Ten Dam in Almelo zijn maandagmorgen 140 Turkse werknemers een wilde staking begonnen. Zij eisen van de directie het minimumloon en alle sociale voorzieningen. De Turkse vrouwen krijgen geen loonstrookje, waardoor ze niet weten of hun werkgever de sociale lasten afdraagt. In de middag trokken de staaksters, het merendeel van het Ten Dam-personeel, in een demonstratie naar het Gemeentelijk Administratie Kantoor het GAK in Almelo, waar ze hun eisen aanboden. De directie heeft verklaard pas donderdag met de staaksters, die worden gesteund door de Socialistische Partij in Almelo, te willen praten omdat dan de directie voltallig is.

Volgens tolk Ozköse hanteert Ten

Dam werktijden van zeven uur 's morgens tot zeven uur 's avonds en op zaterdag van vijf tot twaalf uur. Hier- voor zouden de vrouwen gemiddeld 225 gulden per week ontvangen. De werknemers, die kippen ontbenen voor kippebouillon, krijgen per kilo afgewerkt kippenvlees vijftig cent. Per uur verwerken zij zes tot acht kilo.

Ten Dam betaalt geen vakantiegeld, premie op overwerk of reiskostenvergoeding. Voor de werkkleding moeten de Turkse vrouwen vier gulden per week aan het bedrijf betalen en 35 gulden voor het vervoer van en naar het werk, zo stellen de staaksters.

Woordvoerder Huiskes van het bedrijf ontkent dat er 150 Turken bij Ten Dam werken. „Er zijn vandaag 74 werknemers niet op hun werk verschenen”. Over de werktijden verklaarde Huiskes dat die „iets meer zijn dan veertig uur per week”. Hij bevestigde dat de vrouwen geen loonstrookje krijgen. Verder wilde hij geen informatie geven.

Volgens de tolk van de Turkse vrouwen hebben zij alleen een stempelkaart voor de afgeleverde kilo's kip met een nummer erop, maar geen naam. „Als een Turkse vrouw korter tijd ziek is, ontvangt zij geen uitkering. Is zij voor langere tijd ziek, dan neemt Ten Dam de vrouw in vaste dienst en krijgt zij wel een ziekte-uitkering”, aldus Ozköse, die zei dat slechts tien Turkse werknemers in vaste dienst zijn.

Het GAK in Almelo heeft de eisen van de Turkse vrouwen in ontvangst genomen, maar hen duidelijk gemaakt dat ze aan het verkeerde adres waren. De bedrijfsvereniging voor Slagers en Vleesverwerkende bedrijven in Den Haag, waar Ten Dam onder valt, is niet aangesloten bij het GAK. De bedrijfsvereniging wilde geen inlichtingen geven over Ten Dam.

Laakbaar

„Het ministerie van Sociale Zaken heeft de indruk dat de zaken bij Ten Dam niet verlopen zoals zou moeten. Als de werknemers hun klachten indienen bij de Loontechnische Dienst van het ministerie en bij de Arbeidsinspectie zal een serieus onderzoek worden ingesteld. Indien het juist is dat de mensen 67 uur per week werken, is er sprake van laakbaar en kwalijk gedrag”, aldus een woordvoerder van het ministerie van Sociale Zaken.

Ten Dam staakt

ALMELO — Het merendeel van een eventuele staking van de buitenlandse arbeidskrachten van de pluimveeconservenindustrie Te Dam is vanochtend in staking gegaan. Een delegatie van het personeel (er werken hoofdzakelijk Turkse vrouwen) overhandigde de directie vanochtend een ultimatum. Zou dit niet worden ingewilligd, dan zou een staking uitbreken. De directie weigerde, waarop het personeel voor onbepaalde tijd het werk neerlegde.

Naar het schijnt, wordt bij Ten Dam in bepaalde gevallen minder betaald dan het wettelijk voorgeschreven minimumloon. Het personeel wil dat hieraan een einde komt. Verder eisen men premies op overwerk, een wekelijkse loonstrook, een volledige uitkering bij ziekte, vakantietoelagen en bedrijfskleding (het bedrijf verwerkt pluimvee tot conserven).

Vanaf half zeven vanochtend werd gepost om de werknemers er toe te bewegen, gehoor te ge-

Meer Een woordvoerder van het bedrijf zei vanochtend dat de directie bereid is tot een gesprek, maar pas donderdag voltallig aanwezig is. Tot die tijd 'is geen enkele toezegging mogelijk.

De woordvoerder erkende dat het minimumloon als zodanig niet wordt betaald, „maar ze gaan met meer naar huis”. Hij gaf toe dat er geen loonstroken worden afgegeven, bedrijfskleding wordt volgens hem wel verstrekt.

De buitenlandse arbeidskrachten zouden, aldus deze woordvoerder, bereid zijn weer aan het werk te gaan, „maar er zijn van die Hollandse stakingsleiders bij die hebben ze omgepraat” en die hebben ze omgepraat. Hij doelde kennelijk op leden van de Socialistische Partij, die bij dit arbeidsconflict een adviserende rol spelen.

Hieronder volgt een artikel uit „Trouw“ van 7 mei j.l. Wij vonden dit een interessant artikel in verband met onze zienswijze.

... vormt een vrijplaats voor meningen en opvattingen van
... tenstaanders die wij, om welke reden ook, belangwekkend vinden.

PODIUM

het beleid van de overheid voor de buitenlanders is oppervlakkig en tweeslachtig. Er wordt veel geld beschikbaar gesteld voor vermeende problemen, die weinig met de werkelijke individuele noden te maken hebben. Veel geld,

bestemd voor niet direct noodzakelijke voorzieningen, kan worden bespaard. Vandaag een reactie uit de praktijk; een poging de discussie op een menselijke en door de buitenlanders zelf gewenste basis aan te zwengelen.

Buitenlanders moeten weer kunnen kiezen

door Simon van Duyvenbode

De discussies over de problemen van de buitenlanders worden vaak geblokkeerd door vooroordeel, verontwaardiging en vage berispingen. Het gevolg: halfslachtige en tegenrijdige conclusies, die zijn terug te vinden in het beleid. Zwemlessen en volksdansen worden gefinancierd door organisaties, die het overheidsbeleid uitvoeren en zeggen zich bezig te houden met het welzijn van de buitenlanders. Enkele simplen waarheden, die de buitenlanders goed weten, maar die groepsbelang niet direct noemen, worden echter vergeten.

De buitenlanders zijn hier in de eerste plaats voor het inkomen: uit arbeid of uit sociale uitkeringen. Niet meer en niet minder. Wat er omheen gebeurt is franje. Dit bezien betekent welzijnsbeleid voor buitenlanders niet meer dan gewoon „hou het op“ in positieve zin en in negatieve zin nappen en nathouden“. Van de mensen en organisaties, die zeggen zich bezig te houden met welzijn van migranten, mag echter verwacht worden, dat overgegaan wordt tot de essentiële discussie, namelijk over de politiek, die de Nederlandse overheid zou kunnen vervullen als het gaat om de behoefte aan inkomen.

Verdoezeling

Buitenlanders zijn hier gekomen om (tijdelijk) te werken. Alras bleek, dat de inkomenszekerheid zeer aantrekkelijk was. De mensen bleven en lieten hun families overkomen om mee te delen in deze nieuwe verworven zekerheid. Veel van hun gedrag wordt - evenals trouwens dat van alle mensen - dar ook bepaald door de zekerheid van dit marginale maar zekere inkomen.

De overheid, die beleid voor en met deze mensen wil maken zal dan ook dit in haar beleid een hoge prioriteit moeten toekennen. In de praktijk zien we echter een verdoezeling hiervan in plaats van een accentuering. Een verklaring voor deze verdoezeling is wellicht de oppervlakkigheid van het politieke bedrijf. Niet spraakmakende buitenlanders zullen zelden de kans krijgen aandacht te vragen voor hun individuele noden. En ook als ze die kans krijgen zullen het niet doen, want juist ook deze mensen hebben hun eer.

Van problemen worden verwoord door „bepaalde buitenlanders“, vertegenwoordigers, hulpverleners etc. Dit filter zorgt ervoor, dat zaken worden genoemd als discriminatie, taalproblemen, geldproblemen voor de zelforganisaties etc. Problemen herkenbaar voor de middenklasse van hulpverleners, maar nauwelijks aansluitend bij de individuele noden van buitenlanders.

De politiek en ambtenarij speelt echter serieus en gretig in op de door vertegenwoordigers genoemde problemen. Zo gretig, dat er dit jaar een overschot aan middelen is, dat in de miljoenen loopt.

Wie profiteren nu van de maatregelen genomen door de verschillende overheden. Uiteraard buitenlanders, maar vooral ook de Nederlandse middenklasse, bestaande uit advocaten, welzijnswerkers, onderwijzers, ambtenaren etc. Het profijt voor de buitenlanders is van weinig fundamentele en beklijvende aard. Ook met een beetje Nederlands blijft je positie op de arbeidsmarkt slecht. Een beroving van degenen, die een buitenlander racistisch bejegend hebben, neemt de pijn van het gevoel niet welkom te zijn, niet weg. En zo zijn al deze maatregelen niet meer dan pijnstillers, uitstellers voor een veel dieper liggend, zieker-makend gevoel van onrust.

De vragen

Want waar voors! de oudere generatie - die zich hier zo'n 15-20 jaar heeft kunnen handhaven zonder ooit echt de taal te leren, laat staan te integreren, mee bezig is, zijn vragen als: „Hoe kan ik terug met behoud van inkomenszekerheid?“ en/of „Hoe lang staan de Nederlanders mij nog toe te blijven?“ Het overheidsbeleid is echter tweeslachtig. Enerzijds doet de regering voorstellen de kinderbijslag voor kinderen van buitenlanders in het buitenland te verlagen, anderzijds wordt besloten tot oprichting van een instituut, dat discriminatie moet bestrijden.

Men breidt de werking van tolkencentra uit en tegelijkertijd gaan er stemmen op om buitenlanders, die werkloos zijn, wat meer te dwingen Nederlands te leren om beter te kunnen deelnemen aan de samenleving.

Zelforganisatie - ook om een betere culturele identiteit en geborgenheid te bieden - wordt positief beoordeeld door de overheid. De subsidievoorwaarden en functionerings-eisen zijn echter zo zeer geënt op Nederlandse verhoudingen, dat de leden meer bezig zijn met begroting, werkplan en geld dan met „wat willen wij met onze eigenheid“. Een moeras van frustratie, teleurstelling en uitschotsloosheid kenmerkt dus niet alleen het bestaan van de gastarbeidersfamilie, maar ook het beleid van de overheid.

Schrijnend is ook het gegeven, dat veel oudere buitenlanders terug zouden willen, mits er een „kleine“ inkomensgarantie zou zijn. Daarentegen worden veel jongeren, gekomen na gezinshereniging tegen hun wil het land uitgezet, omdat ze niet voldoen aan een aantal formele criteria. Zij die weg willen moeten blijven, zij die willen blijven moeten niet.

Daarom pleit ik ervoor om juist de inkomenszekerheid en verblijfskeuze als uitgangspunten van beleid te nemen. Waarom wordt buitenlanders niet de mogelijkheid geboden terug te keren naar hun land met behoud van een zeker basisinkomen. Ik bedoel een inkomen op basis van op verworven rechten in Nederland; sociale rechtvaardigheid en kosten van levensonderhoud in het land van herkomst.

Verder zou men migranten een besluitperiode van zo'n twee jaar kunnen geven. Binnen die termijn kunnen mensen, die vertrokken zijn, weer terugkeren naar Nederland. De dan gemaakte keuze voor verblijf hier betekent: aanpassing. Aanpassing niet in de zin van je moet, maar wel van „reken niet op een overheid, die zorgt voor allerlei extra voorzieningen, op basis van behoren tot een minderheidsgroep“. Uiteraard blijft er veel te regelen voor vertrekkende en blijvende buitenlanders en zullen niet alle problemen direct zijn opgelost. Wel biedt een beleid, dat stoelt op deze uitgangspunten, perspectieven. Buitenlanders worden dan in plaats van als objecten van beleid eindelijk weer eens als serieuze partners gezien, van wie een keuze wordt verwacht.

Kozen zij ook niet eens om naar Nederland te komen? Een besluit, dat ondernemingszin, activiteit en moed betekent, gezien de situatie in de thuislanden. De constatering „wij hebben ze gehaald“ gaat op zijn minst uit van een onderschatting van een zekere keuzevrijheid van de hier gekomen personen. Ook komt er een eind aan het wachten en de onzekerheid over de condities waaronder men hier mag blijven. De kans, dat straks onder druk van de situatie en eng nationalistisch eigenbelang wordt overgegaan tot zeer ongunstige maatregelen tegen gastarbeiders en hun families, wordt geringer. Het is triest, dat er nu al een partij is, die openlijk beweert „ze moeten het land maar uit“.

De meeste migranten hebben recht om hier te blijven en die zekerheid zal ook hun kinderen gegeven moeten worden. Daarnaast mogen ze ons land uit als zij dat wensen. Een overheid, die zegt voor een minderhedenbeleid te staan, zal beide mogelijkheden kunnen ondersteunen. Een bijkomend voordeel van het hier aanbevolen beleid is, dat geld in niet echt noodzakelijke voorzieningen kan worden bespaard. Dit is een aanzienlijk bedrag, want het is - hoewel vaak verdoezeld - duidelijk, dat de „subsidie-ambtenaren“ en „hulpverlenersmachinerie“ ook een aardig (eigen)belang hebben bij een buitenlandersprobleem.

Simon van Duyvenbode werkt bij de Stichting buitenlandse werknemers te Dordrecht. Hij schreef dit artikel op persoonlijke titel.

Gastarbeid 3

Er is de laatste weken via diverse nieuwsmedia veel tumult ontstaan over een brochure die de Socialistische Partij heeft uitgegeven over gastarbeid en kapitaal. Een geliefd argument van de tegenstanders van deze brochure is het ons in de schoenen schuiven van een naar racisme riekend standpunt. Een te ernstig verwijt om onbeantwoord te laten.

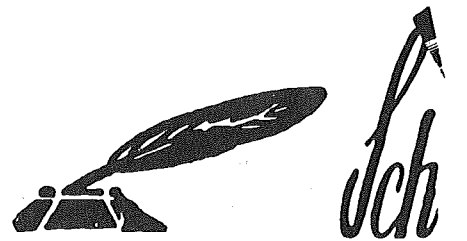
In de Veluwest post van 13 april reageert Henk Spaan namens de CPN op onze brochure. Hij begint met een correcte samenvatting te geven van het onderhavige geschrift, om vervolgens „de gehele inhoud“ te verwerpen op grond van wat er nu juist niet instaat. Een, op zijn zachtst gezegd, merkwaardige redenatie. Hij vindt in de brochure niets over het fascisme in Turkije en de samenhang van werkloosheid met de kapitalistische economie. In ons partijblad „Tribune“ kan de lezer regelmatig onze opinies lezen over het wel en wee van het kapitalisme, eveneens wordt daarin regelmatig stelling genomen tegen de Turkse dictatuur en andere verwerpelijke regimens. De brochure handelt echter niet over het fascisme of over Turkije, maar over Nederland, en met name over de problemen die er, vooral in de oude wijken van grote steden, zijn tussen de oorspronkelijke bevolking en buitenlandse arbeiders. Problemen die ook Henk Spaan gelukkig niet ontkent.

Hij leest tussen de regels door dat wij de gastarbeiders de schuld geven van de werkloosheid, en ziet verder nergens staan dat Nederlandse en buitenlandse arbeiders dezelfde belangen hebben. Ik kan alleen maar concluderen dat Henk Spaan beter moet lezen. In de brochure (blz. 5) staat duidelijk dat gastarbeiders „een waardevolle bijdrage kunnen leveren in de strijd die de arbeiders zullen moeten voeren tegen het kapitalistische systeem“. En op blz. 20 staat als slotzin: „In ieder geval is met de uitvoering van onze voorstellen te voorkomen dat het kapitaal een soort tweederangsburgers zal laten ontstaan om daarmee tegenstellingen onder de arbeiders op te roepen. Tegenstellingen die het kapitaal zal gebruiken om, via het bekende verdeel-en-heers-principe, arbeiders af te houden van de

strijd die zij werkelijk moeten voeren“. En in de brochure staat echt nergens, ook niet tusseh de regels, dat wij de gastarbeiders de schuld geven van de werkloosheid. Integendeel, wij constateren juist dat het kapitaal en de overheid verantwoordelijk zijn voor de problemen zoals die zich in veel 19e eeuwse wijken voordoen. Zij hebben de gastarbeiders hier naar toe gehaald op het moment, dat zij ze goed konden ebruiken, en zonder dat zij zich zorgen maakten over hun huisvesting. Men heeft de buitenlanders gebruikt om het tijdvak te overbruggen dat ligt tussen mechanisering (wat veel ongeschoold werk vereist) en automatisering (waarvoor men hoofdzakelijk goed geschoolde, liefst meer talen sprekende mensen nodig heeft).

Tenslotte vermeldt Spaan dat de inhoud van de brochure „tegen gastarbeiders“ is en dat de Centrum Partij er zich niet voor zou hoeven te schamen. Uit het bovenstaande blijkt wel dat de brochure niet tegen gastarbeiders, maar tegen het verschijnsel gastarbeid is. Een wel heel wezenlijk verschil. Gastarbeid, zoals dat in de afgelopen decennia heeft plaatsgevonden, is een verwerpelijke uitvloeisel van het kapitalisme. Het wordt gebruikt om vuil en smerig werk tegen een laag loon te blijven verrichten, in plaats van er schoon werk van te maken tegen een goed salaris. Gastarbeid is gebruikt om de loonstrijd van de arbeiders te beteugelen en hun eisen te matigen. Daar hebben uiteraard niet de gastarbeiders de schuld van, maar wel de mensen die ze hier naar toe gehaald hebben: overheid en ondernemers.

De constatering van Spaan dat de Centrum Partij zich niet voor deze brochure hoeft te schamen slaat dan ook nergens op. Het mag bekend zijn dat Janmaat en zijn trawanten het standpunt verkondigen dat iedereen die niet blank is uit Nederland moet oprotten. Wij schrijven in de brochure juist dat de gastarbeiders welkom zijn in ons land. We vragen echter wel aan hen om zich aan te passen aan de Nederlandse gewoontes (en dat is nog wel iets anders dan „volbloed Nederlander“ te worden, wat dat dan ook mag zijn). Maar b.v. het leren van de Nederlandse taal, het

naar school sturen van hun kinderen, en het niet meer accepteren van het uithuwelijken van 14-jarige meisjes zijn toch wel minimale voorwaarden voor het voeren van de gezamenlijke strijd tegen het onrecht van het kapitalisme.

Een ieder, die dit racisme of zelfs fascisme meent te moeten noemen slaat zich zelf de wapenen uit de handen om nog te strijden tegen het werkelijke kwaad van het fascisme; en kan derhalve niet serieus genomen worden.

De brochure „Gastarbeid en kapitaal“ heeft de Socialistische Partij kunnen schrijven, omdat zij in nauw contact staat met de arbeidersklasse, en weet wat er in de arbeiderswijken leeft. Het is dan ook geen wonder dat ons standpunt zeer veel progressieve arbeidersmensen uit het hart gegrepen is.

Andere politieke partijen die nu over ons heen vallen zijn zelf nooit met een oplossing gekomen en gaan ook niet in op het verband tussen gastarbeid en het kapitalisme. Zij zwijgen de gevolgen van het verschijnsel gastarbeid dood of lopen als een kat om de hete brei heen, maar daar schiet niemand (Nederlander of buitenlander) wat mee op. De Socialistische Partij is wel met een duidelijk standpunt over gastarbeid gekomen, en een ieder die dat eerlijke standpunt wil lezen, en zich niet wil beperken tot het gekrakeel in de pers, kan de brochure verkrijgen bij de plaatselijke afdeling van de SP (Dijkstraat 5, Wageningen).

Henk Bakker,
(sekretaris SP-afd. Wageningen).

Brochure (5)

In Het artikel 'Buitenlanders en FNV keuren de SP-nota af' (HVV 29 mei) zegt Lino Calle dat de FNV niet te klagen heeft over de actiebereidheid van gastarbeiders, dat de stelling dat gastarbeiders de klasstrijd bemoeilijken niet correct is en dat het de SP ontbreekt aan solidariteit en socialisme.

Als Lino Calle dat als privé persoon zou zeggen was het al onjuist, als hij het namens de FNV zegt dan zijn wat mij betreft, op z'n Rotterdams gezegd, de rapen gaar.

Nu is het zo dat de FNV weinig klaagt en nog minder staakt, maar daar gaat de discussie nu niet over. Wat de FNV zich wel af moet vragen is, hoeveel stakingen er niet eens zijn begonnen omdat er gastarbeiders in Nederland waren.

Dat is het kardinale punt en daar komen klasstrijd, socialisme en solidariteit om de hoek kijken.

Jarenlang hebben NKV en NVV het zeer moeilijk gehad met de gastarbeid in Nederland. Ik kan wel zeggen dat ze de bui hebben zien aankomen maar ze waren vrij machteloos, gingen althans van de bestaande situatie uit.

Ik verwijs naar Visie-programma NKV '75 en 'Samen beter dan alleen', waar Calle zelf het land mee doortrok.

Ik herinner ook aan het verslag in de Volkskrant van 27-11-'82 waarin Calle, ik neem aan als Spanjaard, zegt: 'De buitenlanders moeten zich realiseren dat ze in een vreemd land zijn en zich moeten aanpassen aan de Nederlanders. Er zijn grenzen aan het vasthouden van de eigen cultuur.' En verder: 'Ik denk aan de Turken die, al jaren in Nederland, niet veranderen en zich vastklampen aan een achtergebleven gebied in Turkije. Of als dulle Spanjaarden een stierengevecht in Holland willen.'

En: 'We zitten allemaal in de schuit en we moeten varen. Iedereen moet meedoen. Als je niet mee wilt roeien mag je wat mij betreft verdrinken.'

Als je na 15 jaar in Holland nóg de vakbond niet gevonden hebt, heb je wat mij betreft geen rechten.'

Dat heeft hij allemaal ge-

zegd, volgens De Volkskrant.

Wat denkt Lino Calle dat dit is: Solidariteit en socialisme?

Volgens mij heeft hij de brochure 'Gastarbeid en kapitaal' niet zelf gelezen. Als hij dat nu doet zal hij deze eerlijk en moedig vinden en dat geldt ook voor de bewuste HVV-journalist.

Lino Calle moet met zijn benen op de Hollandse grond komen en zich niet door halve waarheden laten overbluffen.

Het probleem dat 38.000 kleuters naar voren brachten kan dan aangepakt worden en Janmaat wordt zodoende de wind uit de zeilen genomen, in de ware geest van de FNV, als men begrijpt wat ik bedoel.

F. BRUNIA-DUBOIS
Rotterdam

LINO CALLE

Brochure (3)

In de zestiger jaren bleek dat ongeschoolde arbeiders nog goedkoper waren dan machines en deze arbeiders werden dan ook op grote schaal geronseld in Marokko, Turkije enz.

Deze mensen, onder wie velen analfabeet, waren bereid het vele vuile en zware werk, dat de Nederlanders liever aan machines overlieten, te doen en zij waren bereid de krotwoningen in de binnensteden te bewonen. Zij vormden in feite een rem op de stadsvernieuwing, zijn nóg niet bereid de wat duurere woningen te aanvaarden, zodat nu de stadswijken en -scholen voor 80 percent bevolkt worden door mohammedaanse families die zich in feite niet thuis voelen in Nederland. Zij weigeren Nederlanders te leren en weigeren zich aan te passen. Hun kinderen krijgen les in hun eigen taal en als gevolg van de goede Nederlandse sociale voorzieningen is slechts een enkeling bereid terug te gaan. Toch zouden zij liever vandaag dan morgen vertrekken omdat zij zich door hun geloof niet kunnen en mogen aanpassen aan de westerse gewoonten.

De SP vindt dat, als deze mensen zich niet weten aan te passen, ze maar terug moeten en wil ze dan f 75.000,- plus betaalde sociale voorzieningen meegeven, van welk bedrag deze mensen in Marokko en Turkije jaren goed kunnen leven.

Dit is géén oprotpremie. Op deze manier kunnen weer wat meer krotten opgeruimd worden en kan hun werk, dat Nederlanders niet meer willen doen, snel vervangen worden door machines. Dat is wat anders dan dat Nederlanders te lui zouden zijn om dit werk te doen.

Maar de sociaal werkers en agogen zullen dit wel weten te beletten. Zij hebben er een goede boterham aan en bezetten belangrijke functies in de tot liberale partij verworven sociaal-democratische arbeiderspartij, de Partij van de Arbeid.

Dat zo de Nederlandse arbeider in meerderheid denkt zal wel niet in het hoofd van Ben van Haren opkomen.

Deze brief zal echter wel weer te lang zijn en- te links.

B. BOUWMAN
Krimpen a.d. IJssel

Brochure

Via een collega op m'n werk kreeg ik een tijdje geleden toevallig de brochure 'Gastarbeid en kapitaal' van de Socialistische Partij onder ogen. Op 19 mei las ik de bespreking daarvan in Het Vrije Volk (door Ben van Haren). Die leek haast over een heel andere te gaan.

Nadat ik de brochure gelezen had dacht ik: eindelijk eens een partij die niet om de hete brij heendraait en een concrete oplossing durft voor te stellen voor het probleem van de gastarbeid. Een oplossing in het voordeel van Nederlandse en buitenlandse werknemers. De SP stelt voor een einde te maken aan de 'vlees-noch-vis-situatie' van in Nederland werkende buitenlanders, zodat Nederlanders en buitenlanders weten wat ze van elkaar kunnen verwachten. Turkse en Marokkaanse werknemers zouden daarom binnen een bepaalde tijd, bijv. twee jaar, moeten kunnen kiezen om ofwel Nederland te worden ofwel terug te keren naar het vaderland. In het eerste geval zullen ze het recht moeten krijgen om de Nederlandse taal te leren en op de hoogte te worden gebracht van Nederlandse zeden en gewoonten. Als ze willen terugkeren moeten ze in hun vaderland weer een bestaan kunnen opbouwen. Dan moeten ze het recht hebben cursussen in de taal, geschiedenis en godsdienst van hun land te krijgen, eventueel met leerkrachten uit eigen land. Ook zouden ze een bedrag van bijv. f 75.000,- moeten krijgen. Verder zegt de brochure: 'Wanneer deze voorstellen in discussie worden gebracht, zullen ongetwijfeld bedragen en voorwaarden kunnen wijzigen.'

Dat klinkt heel anders dan de kop boven het stuk van Ben van Haren: 'SP stelt ultimatum aan deel van gastarbeiders'. Ben van Haren heeft de brochure niet begrepen, maar ook niet goed gelezen. Hij citeert als SP-boodschap: 'Als je hier met je gezinnetje wil blijven, ben je verplicht Nederlander te worden en leren wij je wel je Hollands te gedragen. Wil je je eigen nationaliteit behouden, dan is er hier geen ruimte voor je.'

Dit citaat heb ik nergens terug kunnen vinden. Nou ben ik benieuwd wat de oplossing van Ben van Haren is voor het gastarbeid-probleem. Of vindt hij dat in Rotterdam dat probleem niet bestaat? Waar komen al die Centrum Partijstemmers dan vandaan?

OLGA BAKERS
Zoetermeer

Brochure (2)

Aangezien de kop boven het Focus-artikel van Ben van Haren nogal tendentieuus overkomt, zou ik eenieder die zonder vooroordeel of blinde rasenhaat een mening heeft over het probleem gastarbeiders in Nederland willen adviseren de SP-brochure 'Gastarbeid en kapitaal' zelf te lezen.

Het verband tussen gastarbeid en kapitaal wordt hierin op een duidelijk leesbare maar vooral objectieve manier voor een ieder uit de doeken gedaan. Ook wordt de veelgehoorde drogreden, vooral onder arbeiders, als zouden de buitenlanders de schuld zijn van de werkloosheid en verloedering in onze samenleving, weerlegd.

Wanneer men werkelijk begrip heeft voor het lot van de gastarbeiders en hun gezinnen, zo ook voor de moeilijkheden en vijandigheid waaraan zij hier blootstaan, wanneer men niet wil dat de zaak nog verder escaleert en we in Nederland in de toekomst met pogroms te maken krijgen, dan zullen we snel met elkaar tot oplossingen moeten komen.

In de brochure is vooral sprake van die Turken en Marokkanen die door hun orthodoxe beleving van de islamitische godsdienst bewust niet willen integreren in onze samenleving, die zij ervaren als een onzedelijke en decadente levensvorm. De achterstand is ontwikkeling alsmede de taalmoeilijkheden t.o.v. ons land maakt deze kloof alleen nog maar groter.

Ook de kinderen uit deze buitenlandse gezinnen, die hier al langere tijd verblijven hebben het door de starre en afwijzende houding van hun ouders zeer moeilijk en dreigen zo in de toekomst als tweederangs burgers tussen wal en schip te vallen.

Juist op deze onmenselijke misstanden wordt in de brochure nader ingegaan en daarom is deze het waard gelezen te worden.

Het is m.i. dan ook beslist niet de bedoeling van de SP om een ultimatum te stellen maar meer een voorstel tot een concrete dialoog.

W. N. VAN DEN OORD,
Rotterdam

Brochure (6)

Ik vind het geen probleem dat een buitenlander geen Nederlands spreekt, godsdienstig is, een hoofdhoekje draagt of een rok over haar lange broek.

Maar wat ik wel erg vind en wat mij bezig houdt is het feit dat ik mijn (aardige) Surinaamse buurman, die goed Nederlands spreekt en schrijft en die zich geheel aan de Nederlandse smaneleving heeft aangepast, hoor zeggen: 'Ik zorg altijd dat ik de eerste ben bij de dokter, de tandarts en op het werk, dan ben ik niemand tot last.'

De fout die wij maken - ook de Socialistische Partij - is dat wij de mensen niet als mens zien, maar hem in vakjes indelen als Turk, Marokkaan, Surinaamer, Rus, Amerikaan. Zolang we dit blijven doen zullen we met het oplossen van problemen geen stap verder komen.

Het aanwerven van buitenlanders gebeurde om aan de vraag naar arbeidskrachten te voldoen en om de lonen te drukken. Het is nooit de bedoeling van de buitenlandse arbeiders geweest om lang in het buitenland te verblijven. Maar waarom bleef hij langer? Omdat, wanneer hij na enkele maanden weer naar zijn land wilde, noodgedwongen weer moest terugkeren naar het werkverschaffende land vanwege de ellendige toestand die in zijn land heerste: werkloosheid en honger. Ook moest hij zich opnieuw laten werven, waardoor hij onderaan de lijst kwam te staan. Daarom bleeft hij hier en zocht hij een oplossing voor gezinshereniging. Waarom? Vanwege de lange scheiding van het gezin, de slechte woontoestanden in de pensions, de grote sociale zekerheid voor zijn gezin, de mogelijkheid om zijn gezin te laten deelnemen aan de geleende welvaart, om psychische en seksuele problemen op te lossen. De buitenlanders hebben dus zelf al veel problemen opgelost zonder de Nederlanders daarin te betrekken.

Niet alleen de brochure van de SP is de moeite waard om te lezen, graag verwijs ik ook naar het boek 'Gastarbeid Ongewenst' van Kees van Twist, die een positieve bijdrage levert t.b.v. onze medemensen, de buitenlanders.

A.M. DE LIGT
Rotterdam

JOHANNA FORTUIN

Hieronder volgt een gedeelte van een artikel dat Sociaal-Geografe Johanna Fortuin schreef in „Socialisme en Democratie“ (Maandblad van de Wiardi Beckman Stichting, het wetenschappelijk bureau van de PvdA) Na allerlei beschrijvingen van culturen in de landen die zij bezocht, eindigt zij het artikel als volgt:

Allerlei landgenoten

Wij en onze minderheden. Sommigen zijn zwart en zeer zichtbaar, anderen nauwelijks van ons te onderscheiden. Sommige leerden in hun thuisland al Nederlands, anderen beheersen het nauwelijks. Sommigen zijn christenen, anderen socialisten of animisten en heel veel zijn er moslim. Een enkeling heeft een goede opleiding gehad, de meesten hebben nauwelijks enige scholing.

In de trappenhuizen, op straat, op de werkplek, in tram en trein komen we elkaar tegen. Wat zien we er anders uit, wat verstaan we elkaar vaak slecht, wat hebben we een vreemde geuren en gebaren en wat ontstaat er veel irritatie en misverstand. Voorlichting over die andere culturen is kennis die hoofden ingaat. Die zit niet vanzelfsprekend in het lijf. Die kan maar beperkt iets doen voor omgang tussen vreemden. Of burens al of niet bij elkaar op bezoek zullen gaan zal, denk ik, meer afhangen van elkaars verstaanbaarheid en van hoe het zit met de knoflook, de alcohol en het varkensvlees dan van fraaie ideeën over waardevolle vreemde culturen.

Die voorlichting heeft trouwens een gevaarlijk aspect. Het benadrukt de overeenkomsten tussen mensen van één groep en de verschillen tussen hen en ons. De kans bestaat dat iemand die iets over, bijvoorbeeld, Turkse normen en waarden heeft geleerd nu denkt alles te weten. Elke Turk ziet als een exemplaar van die normen-en-waarden en niet langer nieuwsgierig luistert naar wat die persoon nu weer voor aardigs of onaardigs te vertellen heeft. Dan heten opnieuw alle Turken Ali.

Daarna heeft Johanna Fortuin over dit onderwerp nog het een en ander gezegd in een Ikon-radio programma. Het is ons opgevallen hoe subtiel en voorzichtig zij kennelijk te werk moet gaan, om uiteindelijk te zeggen: „Wil je in de Nederlandse samenleving overleven, dan zul je je moeten aanpassen“. Een omzichtig methode van discussieren. Als wij op deze uiterst voorzichtige manier, onze brochure hadden moeten schrijven dan hadden wij er een boekwerk van moeten maken dat door niemand gelezen had kunnen worden. Alleen al uit het oogpunt van tijd. Maar, oordeel zelf. Hieronder volgt de volledige tekst van het radio programma.

Dit keer een gesprek met sociaal-psychologe Johanna Fortuin. Zij heeft zich de laatste tijd bezig gehouden met de ingewikkelde problematiek van wat we onze multiculturele samenleving zijn gaan noemen. Konkreter gezegd, ze is bij zichzelf nagegaan, wat voor reacties ze zoal heeft op mensen die er heel andere gewoonten en gebruiken op na houden. Ze heeft zich ook op glad ijs gewaagd en heeft nagedacht over wat ze goed en slecht vindt in andere culturen en wat voor maatstaven ze daar dan voor gebruikt. In progressieve kring is het gebruikelijk om ervoor te pleiten om de waarden en normen van andere culturen te respecteren en te accepteren. Dat klinkt heel mooi, maar waar komt dat dan op neer? Is het niet een soort taboe geworden om bepaalde zaken in andere culturen te kritiseren. Johanna Fortuin heeft zich aan dat taboe niet gestoord. Ze begint het nu volgende gesprek met wat dagelijkse aspecten van ons gedrag en van ander gedrag te beschrijven.

De ene keuze of de andere

Discriminatie, schrijft Frank Bovenkerk in *Omdat zij anders zijn. Patronen van rasdiscriminatie in Nederland* is 'het ongelijk behandelen van personen of groepen op basis van kenmerken die in de gegeven situatie niet relevant moeten worden geacht.' (pag. 21)¹¹

Vorming pleitte tegen negatieve waardeoordelen, tegen discriminatie en vóór samenleven. Elk met zijn eigen cultuur. In wederzijds respect. Een soort apartheid dus.

Ik pleit ervoor alle culturen, de Nederlandse zowel als de Surinaamse, als de Marokkaanse, als de Chinese, als de Zigeunerse, als de Krakerse en ook alle andere af te meten op het waardeoordeel van hun democratisch gehalte. Voor mij is dat een kenmerk dat in de gegeven situatie relevant geacht moet worden. Alles wat een persoonlijke democratische instelling versterkt of leidt tot democratische sociale verhoudingen is voor mij goed en verdient mijn steun. Het tegenovergestelde is voor mij verkeerd en zal ik bestrijden.

Culturen zie ik niet als onveranderlijke zeldzame apensoorten die je voor uitsterven moet behoeden, maar als veranderlijke samenlevingsvormen van mensen. Meestal veranderen ze langzaam en onopvallend, soms duizelingwekkend snel. Ze kunnen daarbij zowel democratischer worden als autoritairder, in het ene opzicht democratischer en tegelijk in het andere autoritairder. Dat maakt voor mij wat uit. Voor anderen, denk ik, ook. Of meent *Vorming* dat wij hierin toch anders zijn dan zij?

Johanna Fortuin: „Er zijn allerlei dingen waarvan wij ons niet bewust zijn dat wij ze doen, maar die een betekenis hebben. Dus, de toonhoogte waarop je spreekt, de manier waarop je spreekt, de manier waarop je gaat zitten, de manier waarop je loopt. Toevallig gisteren, heel onbelangrijk, er kwam denk ik een Turkse man naast me zitten en toen merkte ik bij mezelf dat ik ook een beetje iets ongemakkelijks had, ja eh... van wij Nederlanders kennen de regels van hoe veel afstand je houdt. Je houdt een bepaalde ruimte open tussen de ene en de andere zitplaats. En je kijkt elkaar niet recht in het gezicht. Zo zijn er allerlei regels. Maar die man ging dus volop tegen mij aanzitten. En toen had ik zoiets van oh, gut wat komt er nu direkt nog, terwijl het misschien niets betekent. Ik ben een tijdje geleden naar Afrika geweest naar West-Afrika en heb daar toen met het lokale vervoer gereisd. Dat zijn van die hele kleine vrachtwagentjes, daar zit je met z'n zestienen opgepropt, in elkaar, tegen elkaar, op elkaar, om elkaar heen, en dat betekent dan niet zoiets in de zin van wat wij zouden zeggen, dat kun je toch niet doen tegenover elkaar. En dat is niet een kwestie van normen of

waarden dat is ook zo opvallend als mensen het daar over hebben zeggen ze nooit wat voor dingen dat dan zijn. Eh, maar dit is een kwestie van gewoontes, zoals ze zich zo langzamerhand ontwikkeld hebben. Hoe zit je bij elkaar in de kamer, hoe zit je in de trein, de tram of in de bus, hoe spreek je met elkaar? Bijvoorbeeld bij ons is het toch nog heel sterk zo dat vrouwen met de benen tegen elkaar zitten, hun knieën tegen elkaar, en als je wijdsbeens zit dat is raar, dat is een beetje schandelijk. En dat geheel, dat zijn gewoontes die zo langzamerhand ontstaan zijn, de dingen die je eet, of drinkt. Bij ons kan je niet bij iemand binnenkomen of je krijgt een borrel aangeboden. Nou dat rulk je natuurlijk ook. Veel mensen die in Nederland wonen nou die drinken niet. Een Islamiet die drinkt absoluut niet, nou ik denk dat wij ontzettend stinken voor die mensen. Zoals, de Turken eten ontzettend veel knoflook, nou dat kan je best af en toe behoorlijk ruiken. En in contacten met mensen zijn dit de allereerste en belangrijkste dingen waar ze zich ongemakkelijk en vreemd voelen. Dat heeft niks met normen en waarden te maken, niks. “

Ja, ik vraag me dan toch af of die gewoontes zoals jij dat noemt, toch niet allerlei normen en waarden beïnvloeden of onze houding ten opzichte van andere culturen beïnvloeden. Knoflook-cultuur of een cultuur waarin vrouwen besneden worden, zijn wij misschien toch geneigd als wat minder te beoordelen. Dat is wellicht toch een relatie met die normen en waarden.

„Die relatie is er vaak heel indirekt. Er is voor mij een groot verschil tussen knoflook eten of vrouwen besnijden. Ten eerste vind ik knoflook zelf ook wel lekker, maar dat zijn ook dingen die afhangen van wat je in een bepaalde plaats kan vinden, het voedsel, hoe zich dat door de eeuwen heen heeft ontwikkeld. Maar bijvoorbeeld de kwestie van de alcohol dat is wel met een waarde verbonden, zou je haast kunnen zeggen. Het felt dat het islamieten verboden is om hun geest te benevelen en dus om alcohol te gebruiken, dat is een uitvloeisel van waarden. Maar het al of niet eten van knoflook is niet verbonden aan een bepaalde waarde. Dan moet je zeggen, wat is dan een waarde? Goed dan, laten we zeggen: een waarde, dat heeft iets te maken met goed of kwaad. Ik vind het een goed, die dingen die mensen gezond houden. Bijvoorbeeld dus de doodstraf vind ik een kwaad. En daarom vind ik cliteromie, besnijdenis van vrouwen, een kwaad. Omdat het ernstige wonden maakt, mensen pijn doet, mensen bepaalde genoegens, in dit geval bepaalde seksuele genoegens, ontzegt. Dus daarom ben ik er tegen. Dat vindt ik een kwestie van goed of kwaad. Terwijl de kwestie van knoflook eten vind ik de kwestie van het een of het ander. Dan nog even terug naar die normen die ook altijd zo direkt in verband gebracht worden met die waarden. Normen, over het algemeen, dat zijn sociale gedragsregels, zoals ze dat in de sociale wetenschappen noemen. Dus met twee woorden spreken, met mes en vork eten, en daar hebben andere culturen andere normen die wel gevolgen hebben voor de verstaanbaarheid van elkaar. Nou, ik noem maar een voorbeeld. In dus de Islamitische cultuur is het over het algemeen zo dat een lager geplaatste een hoger geplaatste niet mag aankijken als hij er tegen spreekt. Maar goed, je mag nog veel meer dingen niet. Hij mag bijvoorbeeld niet een sigaret roken in aanwezigheid van een hoger geplaatste. Het is een heel groot samenhangend geheel van gedragsregels. Nou als nu een jonge man mijn dochter had namelijk een tijdje een marokkaans vriendje en die was hier dus vaak in huis- als ik aan die jongen wat vroeg dan stond hij met z'n hoofd gebogen, en z'n ogen neergeslagen en gaf dan buitengewoon beløefd antwoord. En dan kreeg ik toch het gevoel, is dat niet een buitengewoon achterbakse jongen, hij durft me helemaal niet aan te kijken. Wij hebben van jongsafaan geleerd als je met iemand spreekt kijk je hem aan. En als iemand je niet aan durft te kijken, niet aan kunt kijken.....in je op-

voeding wordt het ook vaak gebruikt, kijk me nou eens aan, heb je gelogen of heb je niet gelogen? Dat wordt als een criterium voor eerlijkheid opgevat. Dus wat de een als een vorm van respect uitlegt, legt de ander uit als leugenachtigheid. Nou dat is natuurlijk moeilijk met elkaar omgaan. Want dat is een en al misverstanden. Maar, dat is niet een kwestie van goed of kwaad. “

Maar om even terug te gaan naar die kwestie van vrouwenbesnijdenis die in veel Afrikaanse landen wordt toegepast, bij westerse vrouwen komt dat als enorm diskriminerend en kwalijk over. Toch zijn er veel vrouwen nog in die Afrikaanse landen die dat verdedigen. Die zeggen van, dat kan wel zo zijn in jullie cultuur, maar niet in onze cultuur, wij lijden daar niet onder. Dat is toch heel moeilijk hoe moet je dat nou bekijken?

Dat is inderdaad heel moeilijk. Maar, in dit geval.....kijk.. 't is inderdaad jammer..... ik vind dat die Afrikaanse vrouwen daar gelijk in hebben, dat westerse vrouwen heel sterk de neiging hebben om dit punt aan te pakken en het dan verder nergens over hebben. Op dit moment in West-Afrika is nummer één, hebben wij wat te eten. Want de honger wordt groter en groter. En uiteraard gaat daàr de eerste prioriteit naar toe. De kindersterfte wordt steeds groter in die streken en de vrouwen zijn toch altijd nog degenen die die kinderen te eten moeten geven.

Dat is 't punt, als westerse vrouwen op dit moment solidair willen zijn met zwarte Afrikaanse vrouwen, moeten ze eerst op het punt van het eten solidair zijn, maar daarachter zit een heel belangrijk ander dilemma. Als je bepaalde dingen hiër vindt, wat doe je dan ten opzichte van de mensen daàr? Nou ten eerste is het zo, dat wij wel degelijk een aantal keuzes moeten maken, als Nederlandse regering, als vrouwen-beweging, als vakbeweging. En als je met mensen in andere landen te maken hebt, dan loopt dat meestal via óf hulpverlening, óf iets dergelijks. Ik denk dat wezenlijk mensen zichzelf bepaalde vrijheden moeten verwerven. Met andere woorden: „ik kan jou niet emanciperen, jij kan mij niet emanciperen“ dat moet je zelf doen. Je moet zelf op bepaalde problemen stuiten en die aan de orde stellen, en dan pas kun je daarbij hulp van anderen gebruiken. Dus ik zou de neiging hebben om af te wachten tot Afrikaanse vrouwen zouden zeggen: „nu willen wij dat jullie dit of dat voor ons doen“ en dat gebeurt ook. Het is wel degelijk zo dat er nu ook een aantal Afrikaanse vrouwen zijn, er is een Egyptiese die nu ook in Nederland bekend is geworden Madal Sadafi, en die schrijft voortdurend boeken en pamfletten dat het uit moet zijn met die besnijdenissen. En er zijn ook andere Afrikaanse schrijfsters die hun eigen positie aan de orde stellen, dat daar het een en ander aan veranderd moet worden. Dan kun je daar dus bij aansluiten. Maar je kunt niet onder de keuze uit van ik vind bepaalde dingen goed of slecht. “

Ik begrijp dat je zegt: als het gaat om het leven van mensen in andere culturen, dat je je dan toch tamelijk bescheiden moet opstellen in je waardeoordeel daarover. Maar als het nu zo is dat mensen uit al die culturen hier in Nederland komen te wonen, dan wordt het misschien wat ingewikkelder. Er is hier toch een tamelijk heersende cultuur, de westerse. En ja, daar spelen natuurlijk bepaalde waarden en normen en moet je die dan gaan toepassen op die andere cultuur? Of moet je je dan toch ook heel acceptierend opstellen? Dat wordt natuurlijk vaak gezegd, vooral in linkse kringen.

Ja, dat is zo. Nog weer even terug naar..... ik denk dat de hoeveelheid dat betrekking heeft op normen en waarden erg overschat wordt, maar aan de andere kant wordt zo'n soort beeld opgewekt van harmonie. Van alsof ieder-

een het erover eens is in zo'n bepaalde cultuur. Ook bijvoorbeeld door de woordvoerders van dat soort samenlevingen zelf. Alsof Marokkanen en Turken allemaal heel gelukkig met elkaar zijn, zo prettig met de familie en in de gezinnen. Zo solidair met de burens, kortom de warmte die wij niet meer hebben in Nederland die hebben zij nog wel. Dat is een bepaald beeld wat zo opgeroepen wordt. En een beeld wat wij misschien ook geneigd zijn om in te geloven omdat wij vaak leiden onder eenzaamheid, een gevoel hebben dat wij een bepaald soort van familieveiligheid, familiegeborgenheid verloren hebben.

Dat zijn toch ook te constateren feiten in die andere culturen.

Feiten zijn vaak heel moeilijk te constateren en vaak heb je zowel „ene“ als „andere“ feiten. Want als je nou gaat kijken wat er nou de laatste tijd zoveel voorkomt, dat is dat je hoort dat jonge mensen ontzettend veel van huis weglopen. En dat ze de autoriteit van hun vader niet meer pikken en dat vrouwen van hun mannen weglopen omdat ze de autoriteit van die mannen niet meer pikken. De vrouwen en de jonge mensen zijn natuurlijk aan ontzettend veel beperkingen en gedragsregels onderworpen en die nemen dat niet langer. Die willen meer, die willen meer van het leven die willen meer leven zoals dat hier in Nederland door de Nederlanders gedaan wordt. Overigens, dat vindt je niet alleen hier hoor. Er wordt wel eens gedacht dat pas als mensen hier komen begint. Maar dat is niet waar. Juist in andere landen, juist in landen als Marokko en Turkije en India, waar je natuurlijk grote verschillen in macht ziet in families daar zijn op het ogenblik enorme spanningen en ruzies aan de gang. Je kan daar bijna geen krant openslaan of je leest over zelfmoord omdat een vrouw niet mocht trouwen met de man die ze wilde, of dat ze geen opleiding mocht volgen of weggelopen was van huis. Dat beeld van harmonie is een kant, maar er is een andere kant tegelijk heel sterk aanwezig. Als dat zich bij ons in Nederland voordoet heb ik de neiging te kiezen, voor de zwakste partij. En als je dus beleidsmaatregelen moet nemen of hulp moet verlenen en dat moeten wij natuurlijk heel vaak. Als er zulke enorme ruzies uitbreken, de politie wordt gewaarschuwd, de maatschappelijk werkster wordt gewaarschuwd, mensen lopen naar het JAC toe. Dan moet je toch een bepaalde keuze maken en dan ben ik geneigd te zeggen: „ik kies voor de zwakste“. Zonder dan.....he...dat zeg ik dan zo, maar je moet natuurlijk ook veel weten van wat de betekenissen van bepaalde gedragingen zijn. Proberen iedereen zoveel mogelijk binnen de boot te houden en zo min mogelijk schade te laten oplopen. En het is dan natuurlijk onzin om tegen die man te zeggen: „jij ouderwetse potentiaat en het moet nou maar eens afgelopen zijn.“ Want dat kunnen mensen ook niet, zo zitten mensen niet in elkaar. Maar ik vind dus toch dat je.....ja, je zei daarnet onze manier van leven, dat is een bepaalde manier van leven. Ik geloof dat nou toch zo iets abstrakts als de verklaring van de rechten van de mens dat dat toch een soort leidraad is waar je je aan kunt houden. En verder, ja, ben ik er helemaal niet uit. Er zijn een paar dingen waar ik van denk ze zeker te weten, maar er zijn een heleboel dingen die ik niet weet hoe je ze keuzes daarin zou moeten maken. En een volgende ding is, ja, hoe dan de beste manier van optreden is, in datgene wat je wilt dan ook werkelijkheid te maken. Daar kun je ook allerlei verschillende paden in bewandelen. Het is niet duidelijk hoe je dat zou moeten doen.

En wat zijn dan de duidelijke criteria voor jou die je daarin zou willen aanleggen? Bij het al dan niet accepteren van die cultuur?

Eh.....laet ik zeggen of iemand lichamelijk schade wordt aan gedaan, dat vind ik al heel belangrijk. Of iemand psychische schade wordt aangedaan, dat klinkt misschien een beetje abstrakt maar dat kun je toch vrij goed vaststellen. Als bij-

voorbeeld.....het is bekend dat isolement, mensen onlukkig maakt. Dus als een vrouw een jaar lang haar woni drie-hoog-achter in Amsterdam niet uit mag komen, dan betekent dat dat ze grote psychische schade oploopt, door dat isolement. Grof gezegd, dat weten we allemaal, als je een gevangene heel erg wilt folteren, dan sluit je hem op in een volstrekt isolement. Nou dat wordt in totalitaire staten gedaan. Dit is niet zo erg, maar het is toch een end in die richting. Dan zeg ik nee, dat weten we allemaal dat dat slecht is voor mensen om dat te doen en we weten ook dat ieder mens behoefte heeft om andere mensen te zien. Zowel om met andere mensen in uitwisseling te treden als ook om onze geest te prikkelen. Ja, het is als het ware een soort intellectuele activiteit. Er zijn dus een aantal dingen die zo langzamerhand toch in de psychologie bekend zijn, waarnaar je je dan kunt richten. Het is misschien een beetje abstrakt wat ik zeg maar bijvoorbeeld bij kinderen is het ook heel erg als ze in een isolement verkeren.

Er bestaat een heel ontroerend boekje over een Turks jongetje dat heel ongelukkig is voortdurend in z'n bed plast en voortdurend op z'n kop krijgt, die erg mager werd. Die via de huisarts die zei, goh wat ziet dat jongetje er toch verschrikkelijk verkreukeld uit en aan een kindtherapeute vroeg om dat jongetje in behandeling te nemen. En ja, een van de dingen die dan toch ontzettend belangrijk blijkt te zijn dat is dat dat jongetje altijd zo ontzettend naar knoflook stinkt, dus dat jongetje krijgt geen vriendjes. Dan zeg ik, ja, d'r is objectief niks op tegen om knoflook te eten, maar als dit zulke sociale consequenties heeft, dan zou ik toch geneigd zijn te proberen die familie ervan te overtuigen dat ze dat dan beter niet kunnen doen, voor het welzijn van dat jongetje. En zo zijn er natuurlijk allerlei voorbeelden te bedenken, dat je zegt, ja, maar dat moet in de praktijk blijken hoe dat gaat. Zoals bijvoorbeeld meisjes, dat ze.....d'r is hier een liedje dat gaat „hè turkie, turkie, een broek en een jurkie....“ Die meisjes lopen vaak met zo'n lange broek en dan zo'n jurkje er overheen. Ik weet ook dat er verschillende meisjes zijn die gaan dan naar school en trekken een van de twee uit, want ze worden natuurlijk ontzettend uitgelachen. Zo'n rare dracht, dan kun je wel zeggen: „ja, dat is hun cultuur“, maar als dat dan erin uitwerkt dat ze geïsoleerd blijven hier in Nederland dan zou ik dan toch maar proberen bij die ouders het inzicht te doen postvatten dat het op de lange duur heel vervelend is voor die meisjes. Goed, dan kunnen die ouders zeggen: „wij zijn de baas en wij willen het zo“, dan heb je dus een konflikt.

Maar, dat komt er dan toch op neer, dat deze culturen zich moeten aanpassen aan de onze. Want de onze is de heersende. Je kunt toch ook redeneren andersom? Proberen bij die schoolkinderen begrip bij te brengen voor deze andere manier van dracht. Trouwens, de Parijse mode heeft dit soort dracht ook best wel eens heel modern gemaakt. Ik herinner me nog wel, ik heb het zelf ook nog wel gedragen.

Ja, maar dan is het een kwestie van status hè. Dan wordt het door een elite geïntroduceerd. Dan is het, ohh wat fantasties. Dan gaat iedereen het na doen. Dat is natuurlijk heel sterk. Ook speelt daarin mee dat de mensen die hier binnen zijn gekomen, daar kijken wij op neer. Op de dingen die zij doen, daar kijken wij op neer. Dat is een element wat natuurlijk daar heel belangrijk in is. Ja, voorlichting, daar wordt dus veel van verwacht. Vooral op scholen. Als wij met een groot maatschappelijk probleem zitten, of het nou milieu is, of de kernwapens of de minderheidsgroepen, dan wordt dat naar de scholen verschoven.

Daar kan je een heleboel dingen over zeggen, maar in eerste instantie kun je daar over zeggen, dat voorlichting mensen maar heel aan de rand raakt. Laat ik daar een eenvoudig voorbeeld uit Nederland voor geven. Er wordt in Nederland sinds 1875, misschien al dus 100 jaar, zogenaamde sexu-

ele voorlichting gegeven. Dat heeft van 1875 tot ongeveer 1965 geduurd. Negentig jaar, voordat dat echt door hele grote groepen van de bevolking opgepikt is, voordat met dit kennis-aanbod dat al 90 jaar aanwezig was ook echt iets werd gedaan. Tussen, kun je zeggen, zo het eind van de oorlog en 1965 hebben zich ineens een heel aantal hele grote sociale veranderingen voltrokken waardoor zo omstreeks 1965 mensen ineens behoefte hadden aan kennis over voorbehoedsmiddelen. En ze dus ineens op dat moment gebruik gingen maken van dat aanbod dat er al 90 jaar lag. En tussen 1965 en 1970 is in Nederland dan ook het geboortecijfer gehalveerd. Echt een revolutie zoals die nog nooit eerder en elders op de wereld is gezien. Maar dat zit hem dus niet in de voorlichting, maar in hele andere ingrijpende sociale veranderingen. Dus als we nu voorlichting gaan geven over de minderheidsgroepen en alles wat daar mee samenhangt, als dat effect heeft, in die zin dat mensen makkelijker met elkaar omgaan of contacten maken en toleranter worden, komt dat niet door de voorlichting, maar komt het omdat andere dingen in Nederland ingrijpend veranderen.

Maar als ik je zo hoor, dan staat het er dus toch met die andere culturen binnen onze maatschappij niet zo positief voor. Men moet zich aanpassen en er komt alleen wat meer begrip of acceptatie wanneer de Nederlanders daar eindelijk een keer klaar voor zijn.

Het is een heel ingewikkeld iets met vele kanten, maar d'r is natuurlijk een verschil of je spreekt van acceptatie van andere eetgewoonten of andere muziek of kulturele uitingen of wanneer het gaat om conflicten waarbij belangentegenstellingen zijn, waarbij partijen zijn. Ik denk dat de meeste mensen er toch niet zo'n moeite mee zullen hebben om bijvoorbeeld ook eens een keer bij de Turk te gaan eten en het dan best leuk vinden en daar dan meer begrip voor zullen hebben. Ik denk ook niet dat daar de echte problemen zitten. De problemen zitten 'm in, kunnen mensen vrij kiezen voor een bepaalde wat men dan wel cultuur of bepaald gedrag noemt.

Om nog even terug te komen op die kleren, vinden die meisjes dat leuk om met zo'n broek en zo'n rok te lopen, kiezen ze daar zelf voor of móeten ze dat van thuis en vinden ze dat verschrikkelijk. Bij ons de meeste jonge meisjes uit Spakenburg willen ook niet meer de ouderwetse klederdracht en trekken ze uit. Andere klederdracht die je in Nederland tegenwoordig veel ziet, zijn de Punkers. Ja, die kiezen daar zelf voor. Daar ligt bij mij een beetje het criterium. Kiezen mensen zelf voor iets en accepteren ze dan de sociale konsekwentie. Punkers accepteren de konsekwentie dat ze zo geïsoleerd zijn, met de nek worden aangekeken en geen werk krijgen. Of is dat niet zo. En dan is het toch een heel belangrijk element van aanpassen of niet. Kijk eens, als mensen in de Nederlandse samenleving willen blijven en tot een bepaalde mate van welstand willen brengen, materiële welstand, dan zullen ze een heel aantal dingen moeten doen, dan zullen ze onderwijs moeten volgen, dan zullen zeen, dan kun je wel zeggen dat is aanpassing, maar de realiteit is eenvoudig zo dat de Nederlandse samenleving op een bepaalde manier funktioneert. En als je daarin wilt overleven, dan zul je je moeten aanpassen. Als wij naar Amerika gaan, of als wij naar ergens anders gaan, zul je dat ook moeten doen. Als ik naar een Arabies land ga, dan moet ik niet in korte broek gaan lopen, dan wordt ik gewoon doodgeslagen. Ik moet me gewoon aanpassen. Het zijn de harde wetten van de realiteit. Nou dan kan je wel zeggen da's niet mooi, maar zo werkt de wereld.

Maar is er niet ook een aanpassing nodig voor Nederlanders aan deze mensen uit andere culturen?

In welk opzicht dan bijvoorbeeld?

In het accepteren van heel andere gewoontes, waar je het over had. Heel andere familieverbanden, nou noem maar op.

Dat vind ik heel acceptabel, als alle betrokkenen het erover eens zijn dat ze het zo willen. En dat is nou net het punt wat je meer en meer ziet gebeuren, dat is dat dat niet zo is. Dat ze d'r allemaal over eens zijn dat dit hun manier van leven is en dat ze 't zo willen. Maar dat daar ongelooflijke conflicten zijn. En dat daar dus een heel aantal mensen in die minderheidsgroepen het anders willen en dat is het punt waarom het gaat. Dat mensen zelf, voornamelijk de vrouwen en de jonge mensen hun leven willen veranderen en daar zijn machtsconflicten over tussen de oude mannen die tot nu toe altijd de macht hebben gehad en de anderen, en daar ligt voor mij het punt, of het vrijwillig is of niet vrijwillig. Als een vrouw zich vrijwillig opsluit in een celletje, een jaar lang en ze zegt „ik wil non worden“ of „ik wil trouwen met een marokkaan“ dan zeg ik „dan moet je dat vooral doen“. Maar als die vrouw zegt „ik wordt hier gek“ en ze bonkt met haar hoofd tegen de muur en ze mag er niet uit en als ze d'r uitkomt betekent dat dat ze breekt met d'r hele familie en dat ze dus door Nederlandse hulpinstanties opgevangen moet worden dan is dat een volstrekt andere situatie. Het criterium ligt bij mij, wat willen die mensen zelf. En dan blijkt dat ze wel degelijk heel andere dingen willen. Je moet natuurlijk oppassen, met woordvoerders en... nu ga ik weer iets heel impopulairs zeggen, maar d'r zijn natuurlijk mensen....ik zou bijna zeggen dat zijn beroeps-marokkanen en beroeps-turken. Die hebben zich een goedgebetaalde positie verworven in het welzijnswerk en dat zijn de woordvoerders voor zo'n hele groep. Maar dat wil niet zeggen dat iedereen die in zo'n groep zit, daar ook mee eens is. En dan moet je wel degelijk proberen ook andere mensen te horen. Dat doe je hier in Nederland ook. Wat de bisschop zegt, daarvan nemen wij niet onmiddellijk aan dat dat dus de mening van de katholieken is. Dat kun je een beetje vergelijken met de situatie daar. Kijk, d'r zit iets in dat allerlei Nederlanders die binnen Nederlandse verhoudingen wel degelijk keuzes maken, vóór vrouwenemancipatie, ze zijn vóór emancipatie van jeugdigen en noem allemaal maar op, op het moment dat de minderheden ter sprake komen dan gaat ineens een totaal andere film aflopen. Dat is dan een en al tolerantie en begrip en werken die dingen allemaal niet meer. Ik vind óf ze gelijk aan ons, óf ze zijn ongelijk aan ons. Nu, als ze gelijk zijn aan ons dan moeten we in onze keuzes tegenover Nederlanders dezelfde criteria hanteren als in onze keuzes tegenover immigranten. En niet zeggen, de Nederlandse vrouwen steunen we in hun emancipatiestreven en we geven ze vrouwenhuizen en we geven ze aparte banen en we geven ze een voorkeursbehandeling, maar die Marokkaanse vrouwen die hebben zo'n leuke gezellige Marokkaanse cultuur, die moeten thuis blijven zitten die mogen niet naar school. Dat vind ik volstrekt inkonsekwent.

Tot zover de Sociaal-Psychologe Johanna Fortuin over haar kijk op goed en slecht in onze samenleving.

Brief van Spanjaard

De discussie over buitenlanders in Nederland wordt vaak gedomineerd door de „beroepsbuitenlanders“ en hulpverleners. Beiden verdienen hun brood aan de hier verblijvende buitenlanders. Hun verhalen over wat de buitenlanders willen en denken stroken niet met de werkelijkheid. Dat is tenminste mijn ervaring. Zelf ben ik uit Spanje afkomstig en al 18 jaar in Nederland. Via mijn werk bij een bedrijf in Nijmegen en via mijn voorzitterschap van de Spaanse Onderwijscommissie in Nijmegen (al 9 jaar lang) ken ik de problemen en vragen van mijn landgenoten goed. De laatste 5 maanden heb ik me intensief bezig gehouden met de vraag hoe buitenlanders geholpen moeten worden die terug willen naar hun geboorteland. Want dat er veel buitenlanders terug willen, dat staat buiten kijf. Uit eigen onderzoek en contacten met talrijke Spaanse organisaties in het land durf ik te stellen dat zeker 65 procent terug wil. Door het ontbreken van een goede remigratie-regeling zijn we echter gedwongen hier te blijven. En dat is niks leuk. Want wat is de situatie. Destijds zijn we gekomen om iets te verdienen. We wilden door een tijdelijk verblijf in Nederland iets verzamelen voor een toekomst in eigen land. In het begin lukte het ook nog wel om iets te sparen. Nu niet meer. En daardoor komen we steeds dieper in de put te zitten. Wij kunnen niet concurreren met de Nederlandse kollega's. Zij hebben goede opleidingen. Tegelijk zien we dat de bedrijven steeds verder automatiseren. De vraag naar mankracht daalt. Wat is dus onze toekomst? Wij zijn toch niet gekomen om hier een geïsoleerd leven te lijden. Een

leven zonder werk heeft weinig betekenis. Natuurlijk we kunnen ons scholen. Maar de tijden zijn veranderd. Er lopen hier al honderdduizenden zonder werk en wij beginnen hier met een achterstand. Binnenkort zitten wij hier machteloos in deze maatschappij. In feite is het een doodlopende weg. We willen terug. De heimwee is sterk. Maar we kunnen niet weg want we zitten hier ekonomies vast. Natuurlijk, niemand kan ons verbieden terug te gaan naar eigen land. Maar als niemand iets beschikbaar stelt komt het beleid toch neer op een verbod tot terugkeer. Waar ik voor pleit is een goede remigratie-regeling. Een regeling die geeft waar we recht op hebben. Tenslotte hebben we hier gewerkt en dus ook premies betaald. De ouderen onder ons zouden meer moeten krijgen, omdat hun kansen in eigen land klein zijn. A.O.W. en W.A.O.-uitkeringen moeten bovendien veilig gesteld worden. Als we lang wachten met het realiseren van dergelijke regelingen verwacht ik grote problemen. En niet alleen onder de Spaanse gemeenschap. Mijn verhaal geldt ook voor andere nationaliteiten. Waar wij om vragen is de mogelijkheid om te kiezen. Nu zitten we vast in een positie die we niet wensen. Mijn voorstel is gebaseerd op een vrijwillige terugkeer. De buitenlanders die hier willen blijven hebben daar ook recht op. Zij moeten dezelfde kansen als de Nederlanders krijgen. Daar moet wel werk voor verzet worden. Ze moeten Nederlands leren en zich op de hoogte stellen van de gewoonten, rechten en zeden hier. Anders blijven ze kansloos.

Manuel Garcia Doval
Nijmegen.

Onderstaand artikel is afkomstig uit nr. 2 1983 van „de Mens“, een uitgave van het „Anti Fascisme Comité Zaandam“, Postbus 306, 1500 EH Zaandam. „de Mens“ is een 6 keer per jaar verschijnend blad en heeft een breed scala van artikelen. Getuige de inhoudsopgave van het voor ons liggende blad nummer 2.

In het eerste nummer van DE MENS stond een waarschuwing over de Socialistische Partij Nederland. Deze partij zou, blijkens info van het AFK-Amsterdam, niet zo heel erg mens-vriendelijk zijn. Hoe mens (buitenlanders) -onvriendelijk is de SP nu precies? Blijkens een telefoongesprek, gevolgd door prima verzorgd info-materiaal, is de SP niet zo mens-onvriendelijk als de eerste indruk doet vermoeden. De SP doet een poging het buitenlanders-vraagstuk c.q. probleem, bespreekbaar te maken. Een moedige poging, die echter door de ietwat gedwongen presentatie niet alleen niet goed uit de verf kwam, maar ook aanleiding gaf tot enig wantrouwen. Wat leert ons de uitleg van de SP-woordvoerdster?

- De SP heeft goede bedoelingen en doelstellingen.
- De SP durft, zij het dan op ietwat ongelukkige wijze, het buitenlanders-vraagstuk aan de orde te stellen.
- De SP is van mening dat buitenlanders die zich hier niet thuis voelen en graag terug willen naar hun eigen land, daar bij geholpen moeten worden.
- De SP is van mening dat buitenlanders die hier willen blijven en de nederlandse nationaliteit hebben aangenomen, niet langer als buitenlanders doch als nederlanders gezien en beschouwd dienen te worden, en zich dus hebben te richten naar de nederlandse gewoonten, normen, wetten en gebruiken, zoals ook de nederlanders van huis-uit dat moeten. Wat dat laatste betreft: Ook buitenlanders zelf denken er zo over. Hebben er bezwaar tegen als „anders“ behandeld te worden. Zij die hier willen blijven, de nederlandse nationaliteit heb-

ben verkregen, heel veel moeite hebben gedaan de taal, gebruiken en geschiedenis van het nieuwe vaderland te leren, willen niet als „anders“ beschouwd worden, ook al hebben zij, uiteraard, hun eigen karakter en gewoonten, zoals ook wij nederlanders, allemaal onze eigen karakters en gewoonten die per streek en per gezin/familie, heel verschillend kunnen zijn.

En dan de buitenlanders die zelf terug willen naar het eigen land, maar dat niet kunnen omdat daartoe de financiële middelen ontbreken.

De SP stelt voor het die mensen mogelijk te maken terug te gaan, en geeft daartoe ook de financiële wegen aan. Een flink bedrag, niet alleen maar bestemd voor de reis, maar ook voor een eerste nieuwe start in het eigen vaderland. Dit is dus, kort weergegeven, de mening van de SP.

Een mening die minder mens-onvriendelijk blijkt te zijn, dan in eerste instantie werd gevreesd.

Een mening waar bovendien toch wel iets voor te zeggen valt, zeker als men het bekijkt van de buitenlander zelf uit. De door de SP voorgestelde bijdrage bij vertrek naar het eigen land, moet zeker niet gezien worden als een „oprot-premie“. Daarvoor is ten eerste het bedrag te hoog, ten tweede stelt de SP voor een dergelijke bijdrage te geven aan buitenlanders die zelf de wens te kennen geven terug te willen. Het gaat hier dus om een bijdrage die de mensen die dat zelf willen in staat stelt hun eigen wensen uit te voeren. En dat is wel heel iets anders dan: als jullie nou vertrekken dan zij wij wel bereid jullie daarvoor te betalen.